

ВСЕУКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК

ПРИРОДНИЧО-ТЕХНІЧНИЙ ВІДДІЛ

Матеріали до порайонового вивчення дрібних звірів та птахів, що ними живляться
Випуск I. 1932. Видання Комісії природничо-географічного краєзнавства

АНАЛІЗИ ПОГАДОК ЗА 1925—1929 р.

І. Г. Підоплічка

ВСТУП

Коли оцінювати наші знання про те, як живуть, яку корисну для нас чи шкідливу діяльність чинять дрібні звірі нашої фауни, то треба сказати, що ці знання не тільки надто недостатні, а й що в набуванні їх ми все ще маємо, так би мовити, первісний період — період, коли ще немає елементарних даних про поширення, про життя окремих видів і т. ін. Не можна сказати, щоб цими питаннями досі не цікавилися, але наслідки тих дослідів нашої фауни звірів, що були досі, такі недостатні, що тільки 2—3 останні роки дали більше даних про видовий склад і поширення звірів нашої фауни, ніж праця цілого століття перед цим¹⁾. Такому становищу досі сприяв „одноосібницький“ старий спосіб досліджувати, знов же й те, що методологічно ще не пророблено всіх тих завдань щодо вивчення фауни, що за них бралися й беруться ті чи ті дослідники. Негаразд стояла і досі стоїть справа, скажім, з вивченням видового складу фауни, цього надто важливого завдання. „При определении животных... играет сильную роль авторский произвол (підкреслення мое. *І. П.*) часто вместо выяснения научной истины ее затемняющий“ так дотепно сказав ще 1881 р. І. С. Поляков (Обзор полевых водящихся в Сибири—1881, с. 5). Цей „произвол“ в систематиці (особливо тепер, коли вивчають таксономічні одиниці менші від виду) нерідко стає за ті „кущі, які заступають ліс“. А що один й той самий звір фігурує за декількома назвами, то створюється зовсім хибне уявлення про його поширення. Не знаючи ж як слід де, в яких саме географічних пунктах водиться звір, ми не маємо змоги зробити крок наперед, щоб як слід підійти до вивчення його екології зокрема тих причин, які обумовлюють присутність чи відсутність даного виду в біоценозі. Не знаючи ж цих причин, всі свої розрахунки, щодо впливу на даний вид чи то щоб проти нього боротися, чи щоб використати, в багатьох випадках робимо наосліп.

Вивчаючи поширення дрібних звірів за методом погадок, мені довелося натрапити на явища, коли цілі села або й райони мають фауну дрібних звірів, яка (крім хатньої групи) не має ознак явної небезпечности. Завсіди в таких випадках найбільший відсоток серед усіх дрібних звірів становлять Soricidae, що живуть на вогких луках, на городях, на полях і таким чином, будучи комахоїдами, не шкодять с.-г.

¹⁾ Я маю на увазі дрібних звірів. Дані старих авторів, про дрібних звірів, завжди дуже недостатні і дуже узагальнені. Щодо великих звірів, то в старих джерелах ми маємо більше потрібних відомостей, але теж недосить.

Societas

Ucrainiae

Theriologicae

library of the web-site
of the Ukrainian Theriological Society

бібліотека сайту
Українського теріологічного товариства

www.terioshkola.org.ua/ua/library.htm

Порайонове вивчення видового складу звірів набрало актуального значіння. Особливого значіння набуває пов'язання наших знань про поширення звірів з даними геологічних дослідів по окремих районах, про що я вже мав нагоду говорити, згадуючи про литання зоогеографічного районування¹⁾. Так, наприклад, за характерну рису лівобережних районів Київської окр. та районів Ніженської й Прилуцької округ буде великий відсоток Soricidae серед загального числа дрібних звірів, що заселяють ці райони, а саме цей відсоток дорівнює 15—51. Це наближує фауну дрібних звірів згаданих районів Лівобережжя до фауни Полісся. Ці райони лежать у межах найдавніших Дніпрових терас²⁾ і тому геоморфологічні та гідрогеологічні умови їх, дуже відмінні від таких умов корінного плято, що починається аж у Прилуцькій окрузі—впливають на характер фауни (посередньо, через рослинність, тварин тощо). Щоб зрозуміти окремі явища в житті фауни дрібних звірів, треба мати дані про видовий і кількісний склад, які бодай наближалися б до таких самих даних, що їх наводять у працях ботанічних (реєстри рослин), геологічних (описи відслонень), ґрунтознавчих тощо, які не тільки тепер, а й надалі можуть правити за певні документи, що їх можна використати так чи інакше, в світлі тих чи тих здобутків наших знань. Виходячи з цього погляду, ми вважаємо, що порайонові дані про видовий і кількісний склад фауни дрібних звірів, що ми їх наводимо, є перші дані, які можна буде використати, як фактичні матеріали, за різних потреб. Збирання цього матеріалу надалі може стати за корисну працю для багатьох краєзнавців. А що погадковий метод досліджувати фауну дрібних звірів ще не досить відомий, то ми в окремому розділі подаємо про нього потрібні відомості.

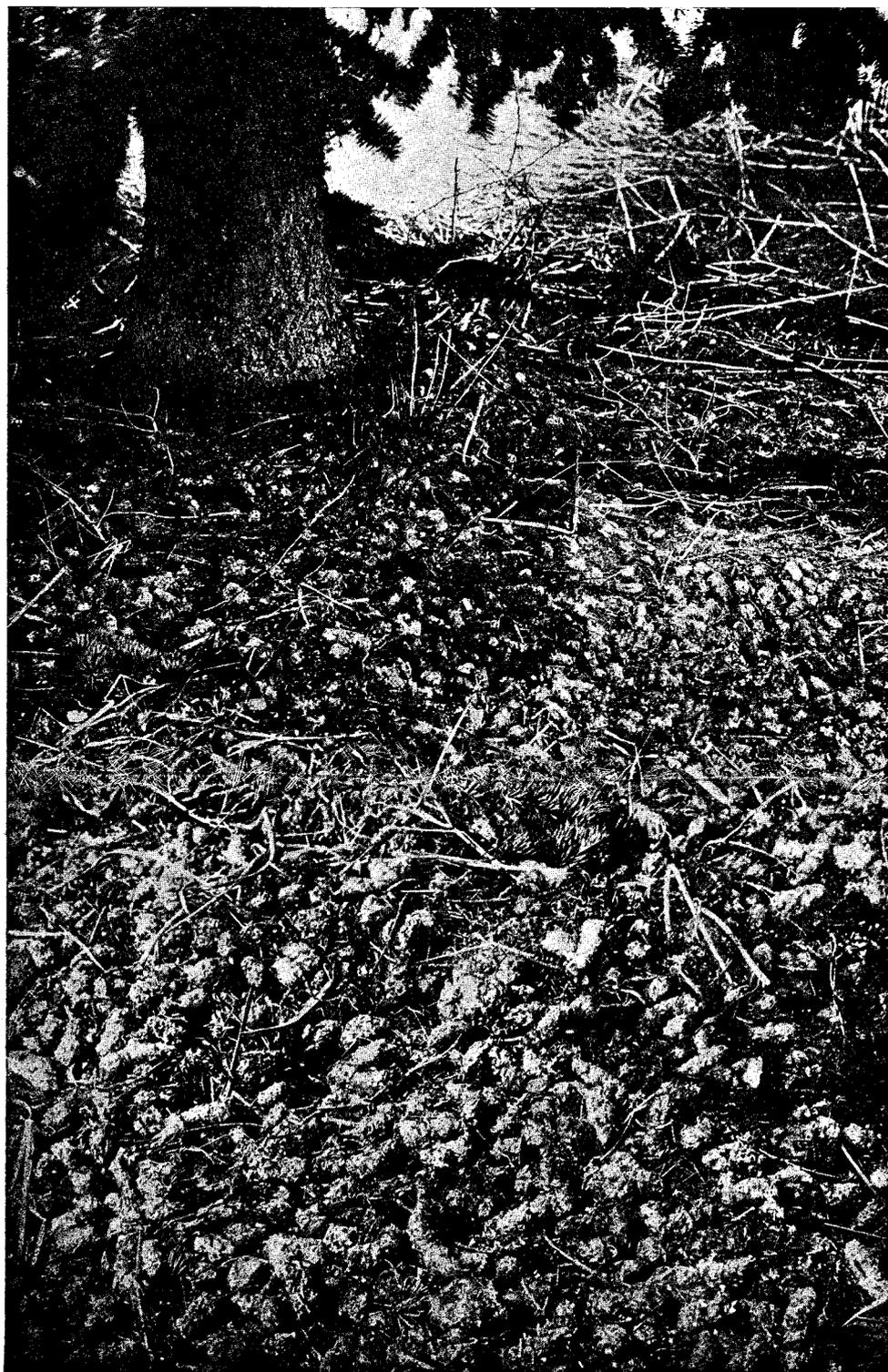
Основну масу матеріалу, що ліг в основу цієї роботи, збрали: автор, О. П. Кришталь та М. О. Вернер під час спеціальних експедицій. Крім того, велику допомогу ми мали від окремих робітників.

Року 1926 Відділ захисту рослин НКЗС розіслав до всіх ОЗВ, дослідних станцій, окривділів ВУСМР тощо обіжника про те, щоб вони збирали погадки для скорішого вивчення фауни шкідливих гризунів та вивчення корисної діяльності птахів. На жаль, у відповідь на цього обіжника одержано всього кілька невеличких серій погадок з Шепетівської, Миколаївської, Херсонської, Павлоградської та Сталінської округ. Це залежало від того, що на місцях про погадки не мали жадного уявлення й тому й не мігли зібрати потрібний матеріал. Далекі більше матеріалу надіслали дописувачі та окремі співробітники Ентомологічного відділу колишньої Київської краєвої с.-г. дослідчої Станції, що були досить обізнані з цією справою. Невелику частину місцевих робітників краєзнавців довелося залучити до збирання погадок через пресу, головним чином через газету „Радянський мисливець та рибалка“ та журнал „Український мисливець та рибалка“.

Загалом у збиранні погадок брали участь: Г. О. Авраменко, Д. С. Білан, І. А. Бінківський, Б. І. Більський, Л. Бугаїв, М. Й. Бурчак-Абрамович, В. Великий, Я. К. Гижицький, А. О. Данильченко, А. А. Зражевський, С. П. Іванов, Н. Й. Кац, К. Ф. Кісімес, Є. М. Китицин, П. Г. Краснюк, Л. Кухар, І. С. Любомудров, Н. В. Матвієва, М. М. Марич, Надашкевич, О. І. Петренко, О. Й. Петруха, Е. А. Писанець, А. Г. Підоплічка, В. Г. Підоплічка, Т. Г. Підоплічка, В. М. Підоплічка, О. Польоха,

¹⁾ І. Г. Підоплічка, Шкідливі гризуни Правоб. лісостепу 1930 р., Київ, с. 37.

²⁾ Найновіша праця про тераси р. Дніпра згаданого району: В. М. Чирвінський, Про найдавніші лівобережні тераси Дніпра на дільниці між Києвом і Золотоношею. Четвертинний Період. Вип. 3. 1931.

Мал. 1. Погадки вухатих сов' під ялиною: Зима 1930 — 1931 р. с. Мліїв. Фото П. Г. Краснюка.
На цій малюнку видно 614 погадок з останків 1842 гризунів. Ці гризуни за рік могли б з'їсти 1,8 тонн зерна.

О. А. Рубан, Н. П. Ремньова, З. С. Степаненко, О. О. Шуммер, В. Шабліовський, М. М. Шевлягін, А. К. Шепе, Степанків, І. С. Юречко, М. І. Юречко, Н. Юречко, К. І. Юречко, М. О. Яковлів, В. Овдієнко, А. Кулініченко, К. Василів, Г. Березовський, В. М. Телігульський¹⁾.

Усім цим особам, а також тим, що допомагали опрацьовувати матеріал, висловлюю щирю подяку.

Як видно з заголовку у цій праці подано наслідки аналіз погадок різних сов та деяких інших птахів, що я проробив за 1925—1929 роки²⁾, вивчаючи видовий склад гризунів та кількісне співвідношення окремих видів гризунів—за програмою Відділу ентомології Київської крайової сільсько-господарської станції³⁾. Ці аналізи кожен дослідник матиме змогу використати в своїх інтересах, щоб критично оцінити дані, що ними оперую я в своїх працях, з них же буде видно, якою мірою досліджено ту чи ту місцевість та інше. Надалі досліджувати погадки, щоб вивчати видовий склад дрібних звірів, ми не припиняємо, тому цей випуск „Аналіз“ можна вважати за перший, бо незабаром підбереться новий матеріал. Крім того, інші дослідники теж почали виучувати погадки, — тому треба чекати й від них подібних праць. Завдання й мету погадкового дослідження фавни дрібних звірів я висвітлював в інших працях і в наступному розділі. Принципи обліку добутих з погадок звірів, що наведені в аналізах, такі: усі звірі підраховані за останками черепа, тому випадки коли черепи чомусь не потрапляють в погадки, можна буде дослідити і встановити певні поправки до поданих цифр. В деяких випадках кількість кротів і хом'яків підраховано за іншими останками скелету.

По змозі, скрізь до аналізи подано характеристику місцевости (склади збирачі погадок), щоб можна було мати уявлення про стації, їх площу, про радіус літання сови тощо. В деяких випадках подано також дані про вагу та розмір погадок.

Птахи, добуті з погадок, визначені провізорно, бо точно визначити часто не можна було через те, що бракувало кістяків птахів, а рогові частини дзьобів у погадках відстають від черепа, тому порівнювати погадкові фрагменти з звичайним скелетом голови того чи того птаха не можна. Підраховано птахів, так само за останками черепа.

Жаб підраховано за останками черепа та хребта.

Комах підраховано за різними хітиновими останками.

Погруповані аналізи за округами в межах 1929 р., бо й план дослідження побудовано було відповідно до територій колишніх округ.

Після аналіз з одної округи я подаю сумарну таблицю, з якої видно відсоткову кількість гризунів комахоїдів, птахів і жаб, знайдених у погадках. Це дає змогу судити з одного боку про корисну роль птахів, а з другого—про характер самої фавни округи. Треба відзначити, що відсоткові дані для округ, з яких матеріялу мало, треба приймати обережно, бо вони через малочисельність не цілком відповідають дійсному станові фавни округи. До багатьох аналіз не подано характеристики місцевости, а тільки стислі відомості про місце, де погадки зібрано. Наводячи колонки аналіз, ми вживаємо українських назв, а тому щоб вяснити їх значіння, подаємо їх напочатку поруч назв латинських.

¹⁾ Розробці „погадкового методу“, щодо його організації і розвитку сприяли: Є. В. Звіромб-Зубовський, В. Г. Аверин, С. І. Оболенський та В. М. Артоболевський. Деякі ж зоологи розвиткові цього методу чинили опір.

²⁾ Дані аналіз погадок за 1924—1925 роки надруковано в „Листку боротьби з шкідливими“ Київської СТАЗРО. 1925 р. Ч. 6.

³⁾ З 1926 р. по 1929 рік дослідження погадок фінансували ВІЗРО НКЗС та Центральна СТАЗРО.

Ссавці (Mammalia)

- Звичайна нориця (*Microtus arvalis* Pall.)
- Темна нориця (*Microtus agrestis* L)
- Сибірська нориця (*Microtus oeconomus* Pall. = *M. ratticeps* auct.)
- Чагарникова українська нориця (*Pitymys ukrainicus* Vinogr.)
- Гуртова нориця (*Microtus socialis* Pall)
- Степовий лемінг (*Lagurus lagurus* Pall.)
- Лісова нориця (*Evotomys glareolus* Schreb.)
- Водяний щур (*Arvicola amphibius* L)
- Нориця (*Microtus* sp.)
- Хатня миша (*Mus musculus* L)
- Лісова миша (*Silvimus sylvaticus* L)
- Пасиста миша (*Apodemus agrarius* Pall)
- Лісова чи пасиста миша (*Apodemus* sp.)
- Мала миша (*Micromys minutus* Pall)
- Миша (*Mus* sp.)
- Пацюк звичайний (*Rattus norvegicus* Erxl.)
- Пацюк (*Rattus* sp.)
- Хом'ячок (*Cricetulus migratorius* Pall.)
- Хом'як (*Cricetus cricetus* L)
- Мишівка (*Sicista nordmanni* Keys. et Blas.)
- Ліскулька (*Muscardinus avellanarius* L)
- Соня вовчок (*Glis glis* L)
- Лісова соня (*Duromys nitedula* Pall.)
- Ховрах краплистий (*Citellus suslicus* Güld.)
- Ховрах (*Citellus* sp.)
- Заєць (*Lepus europeus* L)
- Мідиця звичайна (*Sorex araneus* L)
- Мідиця середня (*Sorex macropygmaeus* Miller)
- Мідиця мала (*Sorex minutus* L)
- Мідиця (*Sorex* sp.)
- Білозубка велика (*Crocidura leucodon* Herm.)
- Білозубка мала (*Crocidura suaveolens* Pall.)
- Білозубка (*Crocidura* sp.)
- Рясоніжка велика (*Neomys fodiens* Schreb.)
- Рясоніжка мала (*Neomys milleri* Mottaz.)
- Кріт (*Talpa europaea* L).
- Їжак (*Eripaceus roumanicus* В. Н.).
- Ласка (*Mustela nivalis* L).
- Горностай (*Mustela erminea* L).
- Ласка чи горностай (*Mustela* sp.).
- Вечерниця звичайна (*Nyctalus noctula* L).
- Вечерниця велика (*Nyctalus siculus* Palumbo).
- Кажан пізній (*Eptesicus serotinus* Schreb.)
- Вухан (*Plecotus auritus* L).
- Нічвид Натерерів (*Myotis nattereri* Kuhl.).
- Нічвид (*Myotis* sp.).
- Нетопир звичайний (*Pipistrellus pipistrellus* L).
- Нетопир Натузійців (*Pipistrellus nathusii* Keys. et Blas.).
- Нетопир (*Pipistrellus* sp.).
- Кажан двобарвний (*Vespertilio murinus* L).
- Кажан (*Vespertilionidae*).

Птахи (Aves)

Горобець звичайний (*Passer domesticus* L.).
Горобець польовий (*Passer montanus* L.).
Горобець (*Passer* sp.).
Зяблик (*Fringilla coelebs* L.).
Зяблик чи в'юрок (*Fringilla* sp.).
Коноплянка (*Acanthis cannabina* L.).
Щиглик (*Carduelis carduelis* L.).
Вівсянка звичайна (*Emberiza citrinella* L.).
Вівсянка (*Emberiza*).
Мухоловка (*Muscicapa* sp.).
Ластівка звичайна (*Hirundo rustica* L.).
Ластівка (*Hirundo* sp.).
Синиця велика (*Parus major* L.).
Синиця (*Parus* sp.).
Посмітюха (*Alauda cristata* L.).
Жайворонок (*Alauda* sp.).
Снігур (*Pyrrhula pyrrhula* L.).
Костолоз (*Coccothraustes coccothraustes* L.).
Грак (*Corvus frugilegus* L.).
Курінка (*Perdix perdix* L.).

Жаби (Amphibia anura)

Жаба землянка (*Pelobates fuscus* L.).
Жаба (невизначена) (*Amphibia*).

Риби (Pisces)

Риба з родини коропових (*Cyprinidae*).

Комахи (Insecta)

Хрущ звичайний (*Melolontha melolontha* L.).
Хрущ (*Melolontha* sp.).
Хрущ липневий (*Polyphylla fullo* L.).
Жук-олень (*Lucanus cervus* L.).
Жук-носорог (*Orictes nasicornis* L.).
Копр (*Copris lunaris* L.).
Геотруп (*Geotrupes stercorarius* та інші).
Карабус (*Carabus* sp.).
Хлібова жужелиця (*Zabrus* sp.).
Вусач (*Prionus* sp.).
Оленка (*Cetonia aurata*).
Кукурудзяний жук (*Pentodon idiota* L.).
Плавунець (*Dytiscus* sp.).
Водолюб (*Hydrophilus* sp.).
Стафіліна (*Staphylinus* sp.).
Мертвоїд німецький (*Necrophorus germanicus* L.).
Вовчок (*Gryllotalpa gryllotalpa* L.).

КОРОТКІ ВІДОМОСТІ ПРО ПОГАДКИ.

Багато птахів нешкідливі частини своєї їжі відригують з шлунку в вигляді невеликих кім'яшків, що бувають найчастіше давгасто — вальцюваті,

й тоді нагадують собою невеличку ковбаску, абож круглясті, яйцюваті та інших форм. Оці відригнуті кім'яшки й зуть „погадками“. Залежно від їжі різних птахів і погадки, своїм складом, бувають різні, так, наприклад, у сов, що годуються переважно дрібними звірятами, погадки складаються з шерсти та кісток, у гайворона та сірої ворони, що споживають різну їжу, погадки — з рослинних залишків, останків комах, каміників, кісточок з вишень тощо, у свиневода (*Alcedo ispida*) виключно з риб'ячих кісток, луски та останків водяних комах, у дрібних пташок (за Рерігом) — останків комах та різного насіння, як от луска з конопляного сім'я тощо. Отже поняття „погадка“ стосується тільки до птахів, а тому називати цим терміном екскременти лисиць, їжаків, трохрив, горностаїв, куниць та інших звірів, як це дехто робить буде зовсім неправдиво й непотрібно. Погадки відомі у мишоїдів (*Buteoninae*), лунів (*Circinae*), соколів та кобчиків (*Falconinae*), сов (*Strigidae*), воронуватих (*Corvidae*), ластівок (*Hirundinidae*), стрижів (*Cypselidae*), сорокопудів (*Laniidae*), дрімлюг (*Caprimulgidae*) зозуль (*Cuculidae*), синеводів (*Alcedinidae*), бджолоїдів або чиркуців (*Meropidae*), сиворакшів (*Coraciidae*), черногузів (*Ciconiidae*), мартинів (*Larinae*), кричків (*Sterninae*) та деяких інших. Завбільшки погадки бувають: 0,5—12 см завдовжки, 0,5—5 см завширшки.

Мал. 2. Погадки вухатої сови.

Про те, скільки саме погадок відригують птахи за певний період часу, відомо мало. За Реріговими даними сич (*Athene noctua* Scop.), що жив у неволі 80 день, одригував погадки тільки 45 день (тобто майже через день), викинувши за цей час всього 89 погадок. Лісова сова (*Syrnium aluco* L.), що жила в неволі 25 день, відригувала погадки тільки 17 день, викинувши за цей час всього 29 погадок. На підставі цього, Реріг¹⁾ вираховує, що сова за 100 день продукує 110—120 погадок. Кобчик —

борівігер (*Falco tinnunculus* L.), що жив у клітці 35 день, відригував погадки тільки 26 день, викинувши за цей час 42 погадки²⁾. За спостереженнями на Київській педбіостанції лісова сова відригувала погадки через 20 годин.

Аналізуючи погадки, можна довідатися про те, що їсть той чи той птах, а також, коли мова йде про погадки з шерсти та кісток звірят, можна добути відомості про їх біологію та географічне поширення. Перша можливість щодо птахів, як, наприклад, сов, які дають бездоганий матеріал про свою їжу, виключає потребу стріляти птахів для самих тільки шлунків. Коли аналізувати шлунки в широкому масштабі, це може призвести до великого винищення птахів в даному районі, отже по погадках можна досліджувати їх їжу, не стріляючи для цього самих птахів.

Так ради тільки шлунків недоцільно вбивати сов, сичів, круків, сірих ворон, гайворонів, сорокопудів, — деяких кобчиків та інших птахів. Крім того це примусить дослідника відшукати і деякий час постежити за міс-

¹⁾ Rörig, G. Die Wirtschaftliche Bedeutung der Vogelwelt, als Grundlage des Vogelschutzes. Mitteilungen aus Kaiserl. Biol. Anstalt für Land-und Forstwirtschaft. Heft 9. 1910. Berlin. Ss. 38—40

²⁾ Rörig, G. Untersuchungen über die Nahrung heimischen Vögel. u. s. v. Arbeit. a. d. Biol. Abteilung für Land-und Forstwirtschaft. IV Band. I. Heft. Berlin. 1903. Ss. 81—83.

цем гніздування чи ночування птаха, а це, окрім можливих біологічних спостережень, дасть достатній матеріал про їжу.

Друга можливість особливо за наших умов, коли до ладу не відомі географічні поширення навіть звичайних звірів, а також їх біологія, має теж не абияку вагу. Досить згадати хочби й за те, що за короткий час, аналізуючи погадки вдалося набагато простежити географічне поширення на Україні таких цікавих звірят, як сірий хом'ячок (*Cricetulus migratorius* Pall.), сибірська нориця (*Microtus oesopomus* Pall.), українська чагарникова нориця (*Pitymys ukrainicus* Vinogr.), степовий лемінг (*Lagurus lagurus* Pall.) та ін., а також виявити зовсім нових для фауни України—темну норицю (*Microtus agrestis* L.), малу рясоніжку (*Neomys milleri* Mottaz), середню мідію (*Sorex macropygmaeus* Miller).

Аналіза погадок це інтенсивний метод досліджувати географічне поширення дрібних звірів. Цим методом можна дуже прискорити вивчення географічного поширення дрібних звірів не тільки в нас, а й в Сибіру, на Кавказі, в Білорусі, в Європейській частині РСФСР та й взагалі по різних маловивчених місцевостях СРСР.

Крім того, ґрунтуючися на масовому погадковому матеріалі, можна робити не тільки якісну, а й кількісну аналізу фауни дрібних звірів, а це зашквляє великою мірою як практичною, так й теоретичною стороною.

Картина кількісного розподілу видів звірів в якійсь місцевості, мимохіть, наводить на ряд важливих висновків, хоч деякі з них надалі треба ще стверджу-

вати широкими аналізами погадок. З погадок відразу можна визначити який вид звіряти домінує в даній місцевості. Це завжди яскраво погоджується з характером стацій тої місцини, що її коштом продуковано погадки. Коли призирається багато погадок, тоді можна буде зробити важливі висновки щодо біологічних явищ серед окремих видів дрібних звірів.

Щорічні аналізи погадок з одної місцевості мають дати цікавий матеріал про кількісне життя окремих видів, а це може бути за основу, щоб виучувати масове розмножування гризунів. Щоб одержати від аналізу погадок намічені наслідки, треба, однак, бути і дуже уважним, і обережним — не робити, остаточних висновків на невеликому матеріалі, бо інакше, неминуче можна помилитися. Отже починаючи вивчати кількісний склад фауни дрібних звірів, треба добувати якнайбільше погадок з вузьких районів, за різних пір року. Що більше буде погадок з одної місцини, тим менша буде помилка щодо кількісного співвідношення окремих видів властивих стаціям тої місцини. Крім того, дуже важливо і конче потрібно кількісно аналізуючи фауну, брати на увагу біологічні звички того чи

Мал. 3. Кістки з розібраної погадки вухатої сови (останки 1 лісової і 1 хатньої мишей).

того звіра й характер стацій, що лежать навколо пункту, де зібрані погадки. Про стації я вже згадував і їх характер визначити не важко. Щодо біологічних звичок окремих звірів, то тут справа стоїть ще не зовсім добре, але ми маємо досить даних, щоб розбити звірів хочби й на такі групи як „нічні“ й „денні“, „надземні“ й „наземні“ тощо. Але багато потрібних деталей з біології звірів, ще невідомо і тут крім безпосередніх спостережень багато матеріялу можуть дати ці такі погадки.

Найкращий матеріял, щоб досліджувати фавну звірів, дають погадки сов. Сиви та сичі ковтають пійманих звірят не розкльовуючи, а тому в їхніх погадках черепи не дуже псуються й часто зберігаються цілісінькі черепи навіть таких великих звірят як водяний щур (*Arvicola amphibius* L.). Денні хижі птахи та інші їдять свою здобич, здебільшого розкльовуючи, отже їхні погадки складаються переважно з шерсти та пір'я, а кісточки в них бувають часто дуже потрошені, в вигляді дрібненьких шматочків. Однак і за цими дрібненькими шматочками (зуби та ін.) можна визначити звірят, тобто й такі погадки потрібні. Крім того, у шлунку великих хижих птахів кістки дрібних звірів перетравлюються іноді значною мірою, тому часом в погадках цих птахів кісток бракує.

ІНСТРУКЦІЯ ПРО ЗБИРАННЯ ПОГАДОК СОВ, СИЧІВ ТА ІНШИХ ПТАХІВ.

1. Збирати погадки можна круглий рік: восени, взимку (особливо коли зима малосніжна) на весні та влітку. Однак, улітку погадки, що лежать на землі на вільному повітрі, дуже винищують жучки погадкоїди (*Trox sabulosus* L) та розмивають дощі, отже важко буває їх відшукати, але на горищах, на дзвіницях церков та монастирів, у дуплах, соснових посадках та в інших подібних місцях погадки добре зберігаються і влітку знайти їх у цих місцях дуже легко.

2. Шукати погадки треба по різних місцях, але завжди там, де гніздують, ночують чи спочивають птахи. Для сов, сичів, денних хижаків та інших птахів місця спочинку ночівлі й гніздування часто бувають постійні й, часом, на декілька років обрані, через те й їхні погадки трапляються багато навіть в одному якомусь місці. Отже шукати погадки треба — на горищах різних будівель: в зерносховищах, повітках, каплицях, на дзвіницях та ін., особливо ж по різних нежилых будівлях, у руїнах будинків (особливо в парках та в лісах); в дуплах дерев та біля них (в перерахованих місцях будуть погадки сича, сипухи — *Tyto alba* L. та лісової сови); під одинокими деревами (особливо під густими грушами, старими соснами та дубами) у полі, на узліссях, в проваллях та над проваллями; в місцевостях, де є шахти — по кар'єрах та в тунелях; в печерах; на купинах по луках, на купинах біля мишачих та хом'якових нір, на байбачих та ховрашачих могилах (там де вони є); на могилах в полі; біля триангуляційних веж, по окопах вздовж шляхів та польових ровів, на толоці, по межниках, біля окремих камінців, пеньків та інших підвищень (по цих місцях трапляються погадки різних птахів — сов, сичів, кобчиків, лунів мишоїдів, круків, ворон та ін.); в соснових та ялинових посадах (погадки лісової сови та болотяної — *Asio accipitrinus*); по берегах річок, озер та ставків, часто біля самої води (погадки ворон, крячків, мартинів) під окремими кущиками шипшини, проскурини, терну, під молодими сосонками (Полісся), під іншими деревцями, що ростуть по ровах, над проваллями, при дорогах (тут скрізь трапляються погадки сорокопудів); біля гніздових дерев чи взагалі біля гнізд (погадки всіх птахів, зокрема погадки крука, соколів, кедруші) біля ночувальних дерев (погадки гайворонів, ворон). В степу погадки найчастіше трапляються вздовж телеграфних ліній, під деревами і біля окремих стовпів. Погадки степових сов трапляються в норах ховрахів.

Примітка: Збираючи погадки влітку на землі, треба уважно додивлятися, бо часто їх вкриває трава. Під тими деревами, де землю недавно поорано, треба однаково шукати біля самого стовбура, де залишилося трохи цілого ґрунту.

3. Збирати погадок треба багато, хочби й цілими відрами, і брати треба не тільки цілі погадки, а й шматочки з них (деформовані погадки) та окремі кісточки (особливо останки черепів).

4. На погадки бажано брати кілька посудин: одну міцну якусь коробку на цілі погадки (щоб не потрошилися) і хоч торбинку на деформовані погадки.

Примітка. Погадки, що складаються з останків комах, дуже крихкі, а тому їх бажано складати в окрему посудину і крім того кожну таку погадку треба обмотувати цигарковим папірцем. Буває, що погадки цілком розмила вода чи розточили жучки, отже з них залишилися самі тільки кісточки. Такі кісточки (особливо останки черепів) треба збирати в одну посудину всуміш, а коли трапляться останки всього черепа (спідні та горішні щелепи) або зовсім цілі черепи, то такі черепи треба замотувати в папірці (найкраще в цигаркові) кожен окремо.

5. До зібраних погадок неодмінно потрібно додати налічко, що на ньому треба зазначити: а) число, місяць і рік, коли зібрано погадки; б) село, район, округу; в) місце, де погадки зібрано, напр., на узліссі під сосною, в проваллі, на горіші тощо; г) які місця поблизу пункту, де зібрано погадки. (Тут треба неодмінно зазначити: людські оселі, поле, ліс, річку, луки, болота й ін., що лежать або біля самого пункту або й за 3—5 км та яку приблизно площу вони охоплюють); д) які в тій місцевості ліси (зазначити коротко, з яких саме порід вони складаються коли з листяних, то чи трапляються сосни й чи штучно вони насаджені, чи виросли з природи). Надто важливо вказувати на якій віддалі (скільки метрів) від води: річки, ставка, болота, луки тощо знайдено погадки. Це потрібно при визначенні радіусу літання сови по наявності в погадках останків рясоніжок (*Neomys*).

е) Хто зібрав (чітко написати прізвище, ім'я та по батькові).

Крім того, на налічках або на окремих папірцях, треба додавати додаткові відомості, коли вони є, напр., під час збирання спостережено „вухату“ сову, сича, жучків, що погадки ідять мало, скільки їх під однією погадкою найбільше і т. ін.

6. Перед тим, як запаковувати погадки, щоб їх переховувати чи пересилати, коли вони вогі чи мокрі, їх треба висушити на сонці або на печі, але уважно стежити, щоб не попереплувати налічки.

Примітка. Коли в погадках є жучки або личинки моля, то їх треба продезінсектувати вуглечь-сульфідом (коли є для цього відповідні умови) або ж просто піддержати в гарячій печі, тільки стежити щоб погадки не погоріли, а щоб міль не заводивсь надалі, треба їх пересипати нафталіном і тримати добре закритими.

Пересипаючи погадки, треба дбати за те, щоб вони не поперемишувалися в дорозі, а цілі — щоб не потрошилися. Посилати їх треба в картонних чи дерев'яних скриньках чи в іншій якій посудині. Коли скриньок немає, то з картону, липової чи березової кори треба зробити циліндра і, вставивши в нього дно, надсилати в ньому погадки.

КАТАЛОГ АНАЛІЗ ПОГАДОК (РОЗПОДІЛ ЗА ОКРУГАМИ).

КОЛИШНЯ КИЇВСЬКА ОКРУГА.

1. Чорнобиль. 19/VIII. 1925. I. П.

На північ од річки Вужа, під грушами, що ростуть розкидано на полі.
Поле розкинулося кругом, що має радіус десь так 10 км. Навколо цього поля розташовані великі лісові масиви.

42 погадки ²⁾	звичайна нориця 34	лісова миша 3
	сибірська нориця 1	
	нориця (не визн.) 1	Разом звірів . . . 39

Вовчок (*Gryllotalpa*) 4; геотруп 1; інших жуків 1.

2. Чернин Жукинського р. 7/VII. 1925. I. П.

Під грушею на полі; поблизу сосновий ліс і село.

6 погадок	звичайна нориця 7	звичайна мідія 1
	водяний шур 1	
		Разом звірів . . 9

вовчок 1.

3. Околиці Києва. Ліс Пуща Водиця 20/IV 1926. I. П.

Під гніздовою сосною.

Крук (<i>Corvus corax</i>).	звич. нориця 5	звич. мідія 4
Подається кількість ссавців та птахів як частину містива 20-ти погадок	сибірська нориця 1	
	водяний шур 2	Разом звірів . . . 22
	лісова миша 3	
	пасиста миша 3	снігур (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>) 1
	мала миша 1	

4. Околиці Києва. Ліс Пуща Водиця. 2/V. 1927. I. П.

Під тією ж самою гніздовою сосною.

Крук	звичайна нориця 1	лісова миша 1
Подається кількість ссавців як частину містива 5-ти погадок	водяний шур 2	пасиста миша 1
	нориця (невизн.) 1	Разом звірів . . . 6

5. Околиці Києва. Хутір біля лісу Пуща Водиця. 16/V 1927. I. П.

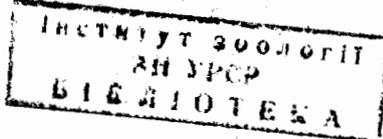
Під грушею на полі біля пійми р. Дніпра. За метрів 200 сосновий ліс.

5 погадок	звич. нориця 1	звичайна мідія 2
	сибірська нориця 1	
	пасиста миша 1	Разом звірів . . . 5

хрущ 1; карабус 1; дрібних жуків 10.

¹⁾ I. П. — Вказує, що погадки зібрав автор.

²⁾ Коли не вказано чий погадки, то це значить, що вони належать або денним хижакам або становлять собою суміш сов'язих погадок з іншими. Часто погадки бувають розруйновані, тому визначити їх дуже важко.

6. Околиці Києва. Ліс Пуща Водиця. 12/II. 1928. І. П.

Старий сосновий ліс; у конурках під корінням дерев та навислим снігом у шанцях (окопах).

Виміряно 5 погадок: довжина: найбільша 82 мм; середня 58 мм; найменша 45 мм. Найбільший діаметр: найб. 30; серед. 24; найм. 19. Менший діаметр: найб. 25; серед. 21; найм. 10.

Лісова сова (Syrnium aluco)	звичайна нориця	9	мала миша	2
	сибірська нориця	5	звичайна мідія	1
	лісова миша	4		
	пасиста миша	17	Разом звірів	38

10 погадок.
в одній конурці, а 1
одалік у другій).

7. Околиці Києва. Ліс Пуща Водиця. 25/IV. 1928. Я. К. Гжицький та І. Г. Підоплічка.

По лісі під соснами та під дубами.

Сова (Strix sp.)	звичайна нориця	16	мала миша	3
	сибірська нориця	10	мала білозубка	1
	водяний шур	1		
	лісова миша	5	Разом звірів	41

21 погадка.
пасиста миша 5

8. Околиці Києва. 1. оля зрошування 12/II 1928. І. П.

Під деревами по насипах.

3 погадки.	звичайна нориця	4	миша (не визн.)	1
	лісова миша	1	Разом звірів	6

9. Околиці Києва. Ліс Пуща Водиця біля полів зрошування. IV. 1928 А. К. Шепе.

3 погадки.	звичайна нориця	3
	лісова миша	1
	Разом звірів	4

10. Київ. Біостанція Наркомосу. Весна 1928. М. М. Шевлягін.

Під деревом.

3 погадки.	звичайна нориця	4	звичайний горобець	1
	українська чагарн. нориця	1	горобець (невизн.)	1
	хатня миша	2		
	кріт	1	Разом птахів	2
	Разом звірів	8		

11. Київ. Біологічна Станція Наркомосу. IV. 1928. М. М. Шевлягін.

5 погадок.	звичайна нориця	1	зяблик	2
			інших птахів	3
	Разом звірів	1	Разом птахів	5

12. Київ. Пушкінський парк. 29/V. 1927 І. П.

Під соснами біля провалля.

Вухата сова. (Asio otus)	звичайна нориця	4	хатня миша	1
	українська чагарн. нориця	1	миша (невизн.)	1
	водяний шур	1		
	пасиста миша	1	Разом звірів	10
8 погадок.	лісова миша	1	Снігур (Pyrrhula pyrrhula)	1
			Разом птахів	1

13. Київ. Пушкінський парк. 22/IV. 1928. І. П.

Під соснами над проваллям. Погадки викинуті взимку. Про це свідчить з одного боку сам видовий склад птахів, що трапилися в погадках, а з другого — те, що я з осені 1927 р. на цім самім місці шукав погадки, але їх було під соснами всього кілька штук.

Вухата сова.	звич. нориця 58	звич. горобець 62
120 погадок. В одній	сибірська нориця 1	польовий горобець 2
погадці пересічно 1,5 хре-	хатня миша 8	звич. вівсянка 3
бетних.	лісова миша 40	снігур 3
	мала миша 1	інших пташок 2
	мала білозубка 2	
	Разом звірів 110	Разом птахів 72

14. Київ. Ботанічний сад 21/IV. 1926. І. П.

	Під гніздовою сосною.	
Крук.	нориця (невизн.) 1	Вечерниця звичайна
Подається кількість ссав-	миша (невизн.) 5	(<i>Nyctalus noctula</i>) 1
ців як частина містива.	пасиста миша 1	Разом звірів 8
13 погадок.		

15. Київ. Ботанічний сад. 3/VI. 1928.

	Під соснами.	
Сова.	звич. горобець 15	інших птахів 1
18 погадок.	польовий горобець 2	Разом птахів 18

16. Київ. Батиева гора. 28/V. 1928. А. О. Данильченко.

	Озимина.	
3 погадки.	звич. нориця 2	
	лісова миша 1	
	Разом звірів 3	

17. Околиці Києва. Китаєвський монастир. 15/XI. 1926. І. П.

Навколо монастиря садок і ліс. Кілометрів за 1—2 пійма р. Дніпра. Крім Китаєвського монастиря, я обслідував й інші сусідні монастирі, але в них погадок не знайдено. У 1927 р. я знову відвідав Китаєвський монастир та сусідні монастирі, але погадок там не було. Отож єдина погадка сипухи, знайдена на дзвіниці, свідчить про те, що сипуха довго не трималася в лісі.

Сипуха (<i>Tyto alba</i>).	пізній кажан 1
1 погадка.	натузіюсів нетопир ¹⁾ . . . 1
	Разом кажанів 2

18. Баришпіль. 2/XI. 1926. І. П.

На горищі лазні в профшколі. Зараз таки коло лазні починаються поля, а навколо садиба школи з садом і невеличким парком. Річка — струмочок за 1 км.

Сич (<i>Athene noctua</i>).	звич. нориця 11	мала білозубка 1
33 погадки.	сибір. нориця 1	звич. мідиця 1
	хатня миша 10	Разом звірів 33
	лісова миша 7	жаб-землянок 5
	хом'ячок 2	Разом жаб . . . 5

У всіх погадках були останки геотрунів та ін. жуків.

19. Селичівка Баришівського р. 28/III. 1928. І. С. Юречко.

На горищі школи. Поблизу школи з одного боку село, з другого поле, на поді кілометрів за три є з пів гектара молодого соснового лісу.

¹⁾ Визначив В. В. Раєвський.

Сич.	звич. нориця 5	хом'ячок 1
15 погадок.	сибір. нориця 1	Разом звірів 22
	хатня миша 8	
	лісова миша 6	горобець 2
	мала миша 1	Разом птахів 2

геотрупів 1

20. Селичівка Барішівського р. 2/IV. 1928. М., К., Н., та І. Юречкові.

К л у н я.

Сич.	звич. нориця 3	мала миша 1
6 погадок.	хатня миша 2	Разом звірів 6

21. Селичівка Барішівського р. 2/IV. 1928. М., К., Н. та І. Юречкові.

На горищі хати-пустки.

Сич.	звич. нориця 2	велика рясоніжка 1
15 погадок.	хатня миша 7	Разом звірів 14
	пасиста миша 2	хатній горобець 3
	мала миша 1	
	хом'ячок 1	Разом горобців 3

22. Селичівка Барішівського р. 2/IV. 1928. М., К., Н. та І. Юречкові.

Коло вітряків.

Сова (Strix sp.).	звичайна нориця 16	звичайний горобець 1
48 погадок.	хатня миша 23	Разом горобців 1
	лісова миша 6	
	мала миша 1	

Разом звірів 46

23. Селичівка Барішівського р. 2/IV. 1928. М., К., Н. та І. Юречкові.

На дзвіниці.

Сипуха (Tyto alba).	звичайна нориця 6	ластівка 1
11 погадок.	лісова нориця 1	Разом птахів 1
	хатня миша 4	
	лісова миша 2	жаба-землянка 4
	мала миша 1	
	звичайна мідія 37	Разом жаб 4

Разом звірів 51

Липневий хрущ (Polyphylla phullo) 4.

24. Селичівка Барішівського р. 23/IV. 1928. І. С. Юречко.

У молодому сосновому гайку біля хутора Грушки.

35 погадок.	звичайна нориця 35	зяблик 1
	сибірська нориця 1	Разом птахів 1
	лісова нориця 2	
	хатня миша 1	жаба-землянка 4
	лісова миша 4	
	мала миша 1	
	хом'ячок 3	

Разом звірів 47

25. Станція Барішівка. 10/IV. 1928. І. С. Юречко.

В молодому сосновому гайку.

Сова (Strix sp.).	звичайна нориця 30	пасиста миша 1
34 погадки.	сибірська нориця 1	хом'ячок 4
	хатня миша 14	Разом звірів 58
	лісова миша 5	
	мала миша 3	

26. Селичівка Баришівського р. 17/IV. 1928. І. С. Юречко.

Під грушею коло школи.

Сова.	звичайна нориця 5	куріпка 1
8 погадок.	хатня миша 1	Разом птахів 1
	хом'ячок 2	
	кріт 1	
	Разом звірів 9	

27. Селичівка Баришівського р. 6/V. 1928. М. і К. Юречкові.

Коло школи.

Сова.	звичайна нориця 70	звичайна мідиця 1
*105 погадок.	сибірська нориця 8	мала мідиця 1
	хатня миша 6	Разом звірів 147
	лісова миша 24	
	пасиста миша 2	вівсянка 1
	мала миша 1	Разом птахів 1
	хом'ячок 34	

28. Селичівка Баришівського р. 2/IV 1928. М., К., Н. та І. Юречкові.

Молодий сосновий гайок.

26 погадок.	звичайна нориця 14	хом'ячок 11
	сибірська нориця 1	Разом звірів 28
	лісова миша 2	

29. Шпитки Київського р. 22/II. 1929. А. О. Данильченко.

У старій дерев'яній церкві коло престолу та по кутках.

Сипуха (Tyto alba).	звичайна нориця 12	звичайна мідиця 8
19 погадок.	сибірська нориця 3	велика білозубка 2
	хатня миша 13	мала білозубка 3
	лісова миша 25	пізній кажан 1
	Пересічно в одній по- гадці 3,6 хребетних.	мала миша 1
	мишівка 1	

30. Березань. 20/III. 1929. І. П.

На дзвіниці церкви, що стоїть у селі на віддалі близько 0,5 км від пійми р. Недри.

Сипуха.	звичайна нориця 15	велика рясоніжка 3
42 погадки.	сибірська нориця 2	мала білозубка 1
	лісова нориця 1	пізній кажан 1
	хатня миша 29	Разом звірів 190
	лісова миша 5	
	пасиста миша 1	звичайний горобець . . . 3
	мала миша 2	
	звичайна мідиця 124	
		мала мідиця 6

31. Березань. 20/III. 1929. І. П.

На дзвіниці церкви, що стоїть недалеко од Райвиконкому. До річки Недри 250 м.

Сипуха.	звичайна нориця 64	велика рясоніжка 17	
117 погадок.	хатня миша 67	мала білозубка 7	
	лісова миша 15	пізній кажан 2	
	пасиста миша 4	Разом звірів 535	
	мала миша 3		
	звичайна мідиця 351	горобець 1	
		мала мідиця 5	жаба-землянка 2

Разом по Київській округі

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	Разом	
Звичайна норичя (<i>Microtus arvalis</i>) . . .	34	7	5	1	1	9	16	4	3	4	1	4	58	—	—	2	—	11	5	3	2	16	6	35	30	5	70	14	12	15	64	437	
Сибірська норичя (<i>Microtus ossolomus</i>) . .	1	—	4	—	1	5	10	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	8	1	3	2	—	40	
Норичя (<i>Microtus sp.</i>) . .	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
Укр. чагарник. норичя (<i>Pitymys ukrainicus</i>) . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
Лісова норичя (<i>Evolomys glareolus</i>) . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
Водяний щур (<i>Avicolar amphibius</i>) . . .	—	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	
Хагня миша (<i>Mus musculus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	8	—	—	—	—	10	8	2	7	23	4	1	14	1	6	—	13	29	67	196	
Лісова миша (<i>Sylvinus sylvaticus</i>) . . .	3	—	3	1	—	4	5	1	1	—	—	1	40	—	—	1	—	7	6	—	—	6	2	4	5	—	24	2	25	5	15	161	
Пасиста миша (<i>Arodemus agrarius</i>) . . .	—	—	3	1	1	17	5	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	39	
Мала миша (<i>Microtus minutus</i>)	—	—	1	—	—	2	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	3	—	1	—	1	2	3	23		
Миша (<i>Mus sp.</i>)	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	
Хом'ячок (<i>Sticteulus migratorius</i>) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	—	—	3	4	2	34	11	—	—	—	—	58	
Микшітка (<i>Sicista nordmanni</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Звичайна мідиця (<i>Sorex araneus</i>)	—	1	4	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	8,124,351	530
Мала мідиця (<i>Sorex minutus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12

Гризунів
Rodentia
978 = 57,8%

КОЛ. КОРОСТЕНЬСЬКА ОКРУГА.

1. Костьол у лісі біля с. с. Візня та Федорівка Малинського р. 7/IX. 1926. Є. М. Китицин та І. Г. Підоплічка.

Погадки лежали під підшивкою та настількою костьольного ганку.

Належать вони двом сипухам.

Частина погадок була зовсім zdeформована, збита в „плиту“. Сипухи жили в відділах поміж балками. У плиті zdeформованих погадок знайдено кістяк сипухи та багато пір'я. Частина погадок напевно залишилася в руїнах, бо добувати їх було явно небезпечно, — стіни й балки ненадійні; частина ж висипалась на землю біля ганку, і її засипало сміттям, що сипалось зверху, і так гинула, тому, не вважаючи на всі зусилля, не можна було взяти всього запасу кісток і погадок, що зібрався у цім костьолі.

Характеристика місцевости. Ліс, що в нім стоїть костьол, охоплює площу близько 2000 га і належить Пинязівському лісництву. Серед деревних порід переважає сосна, є дуб, вільха й береза, що в деяких пунктах теж становлять головну масу дерева. Розташований костьол на галявині, що має площу 15 га. З них 7 становлять засівну площу. Поруч костьолу стоїть 5 будівель. З них 2 житлові, решта повітки та клуны. Найближче до костьолу с. Візня, що лежить на захід-північ за 0,5 км. Між селом і костьолом за 250 м од костьолу через ліс протікає р. Візня — доплив р. Ірші. У піймі цієї річки в лісі переважає вільха, де прямо таки „кишать“ мідичі, далі вниз по річці сухувата лука з острівцями дерев, оточена лісом та селами. За 3 км на південь-схід від костьолу розташована Поліська краєва с.-г. дослідна станція, що має 10 будівель і 200 га орної землі. Іюля станції навпроти костьолу відмежовані від нього сосновим лісом близько 0,5 км завширшки. Між костьолом і дослідною станцією на південь-захід лежить с. Федорівка, що прилягає до полів станції. Ґрунт піскуватий. В лісі є виходи граніту.

Сипуха (*Tyto alba*) 1716 погадок.

Цілих погадок заналізовано 202 шт., пересічно в одній погадці 3 хребетних. Зважено та виміряно 65 погадок.

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.
найбільша	7,5	62	31	22
середня	4,4	43	24	19
найменша	1,9	28	18	15
звичайна нориця	799	мала білозубка	3	
темна нориця	539	кріт	4	
сибірська нориця	162	звичайна вечериця	1	
укр. чагар. нориця	78	двобарвний кажан	1	
водяний шур	62			
лісова нориця	123			Разом зв'їрів 4918
хатня миша	605			
лісова миша	503	звичайний горобець	19	
пасиста миша	440	польовий горобець	2	
мала миша	107	звичайна вівсянка	1	
пацюк	1	велика синиця	1	
мишівка	4	ластівка	20	
соня-вовчок	6	мухоловка	2	
лісова соня	1	інших пташок	14	
ліскулька	11			Разом птахів ¹⁾ 59
звичайна мідичя	1013			
мала мідичя	98			
велика рясоніжка	275	жаба-землянка ²⁾	176	
мала рясоніжка	39			Разом жаб 176
велика білозубка	43			

2. Той же костьол. Червень 1927 р. О. П. Кришталь.

Сипуха.	звичайна нориця	37	миша	1	
94 погадки. Цілих погадок 61. Пересічно в одній пог. 3,7 хребет.	темна нориця	12	звичайна мідичя	159	
	сибірська нориця	6	мала мідичя	13	
	укр. чаг. нориця	6	велика рясоніжка	22	
	лісова нориця	6	мала рясоніжка	3	
	хатня миша	74			
	лісова миша	4		Разом зв'їрів 350	
	пасиста миша	4			
	мала миша	3			
				пташок	1

¹⁾ Визначав акад. П. П. Сушкін.

²⁾ Визначив С. Ф. Царевський.

3. Той же костьол. Серпень 1927 р. О. П. Кришталь.

Сипуха.	звичайна нориця	49	мала мідія	5
	темна нориця	12	велика рясоніжка	13
101 погадка. Цілих погадок 65. Пересічно в одній погадці 2,3 хребетних.	сибірська нориця	6	мала рясоніжка	6
	укр. чаг. нориця	2	велика білозубка	5
	водяний шур	1		
	лісова нориця	4	Разом звірів	230
	хатня миша	14	звичайний горобець	1
	лісова миша	29	ластівка	1
	пасиста миша	13		
	мала миша	6	Разом птахів	2
	мнша	9		
	звичайна мідія	56		

Вага та розміри погадок з наведених останніх двох аналіз такі.

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.	
Червень 1927.	найбільша	5,4	50	32	23
Вимір. та виваж.	середня	4,5	42	28	20
12 погадок.	найменша	2,6	34	24	17
Серпень 1927.	найбільша	6	59	31	21
Вимір. та виваж.	середня	4,7	44	25	20
10 погадок.	найменша	3,5	36	22	19

4. Той же костьол. 18/VII. 1929. І. П.

Сипуха.	звичайна нориця	146	велика білозубка	8
	темна нориця	47	мала білозубка	1
207 погадок. Цілих погадок 42. Пересічно в одній погадці 4 хребетних.	сибірська нориця	13	велика рясоніжка	48
	нориця (невизн.)	4	мала рясоніжка	17
	укр. чаг. нориця	5	кріт	2
	лісова нориця	10		
	водяний шур	4	Разом звірів	761
	хатня миша	129	звичайний горобець	4
	лісова миша	39	зяблик	1
	пасиста миша	17	вівсянка	1
	мала миша	11	ластівка	11
	миша (невизн.)	1	інших птахів	4
	соня-вовчок	1		
	ліскулька	1	Разом птахів	21
	звичайна мідія	229	жаб-землянок	40
	мала мідія	28		

5. Цвілька Городницького р. 31/VII. 1929. І. П.

Погадки зібрано в дуплі старезної липи на цвинтарі, розташованому на півкілометра від села і за 250 м од р. Случа. Навколо цього пункту поле з лучками та, часом, з вересовими клаптями. Ліс навколо пункту скрізь, але не ближче як за півтора кілометри. Пійма р. Случа вузька, поросла негусто верболозом. Грунт скрізь піскуватий. По полі є окремі дерева. Біля самого цвинтаря є малесенька річечка з лукою, площею в кілька гектарів. Сам цвинтар площею 2—3 га.

У дуплі жили 2 сипухи. Коли я збирав погадки, то в дуплі було також двоє сипушенят-підлітків. Погадки вистилали всеьке дупло і що далі вниз, то кістки з погадок зовсім перетлівали під впливом виділень сипух. В дуплі були також три свіжі мертві нориці, дві звичайні і одна темна, що їх принесла сипуха. Заслуговує на увагу те, що в цім пункті немає сибірської нориці.

Сипуха.	звичайна нориця	662	пас. чи ліс. миша	2
	темна нориця	367	пацюк	2
2864 погадки. Цілих погадок 175. Пересічно в одній погадці 2,5 хребетних.	укр. чаг. нориця	18	ліскулька	9
	водяний шур	83	звичайна мідія	2753
	лісова нориця	28	мала мідія	133
	хатня миша	1380	середня мідія	1
	лісова миша	416	велика рясоніжка	446
	пасиста миша	358	мала рясоніжка	1
	мала миша	134	велика білозубка	231
	миша (невизн.)	1	мала білозубка	3

крит	22	мухоловка	6
звичайна вечерниця	1	інших птахів	6
Разом звірів 7051		Разом птахів 82	
звичайний горобець	55	жаб-землянок	25
польовий горобець	1	інших жаб	2
зяблик	2	Разом жаб . 27	
ластівка	11	Всього хребетних 7160	
велика синиця	1		

хрущ	3	геотруп	19	копр	2
плавунець	1	жук-олень	1	вовчок	2
оленка	4	інших жуків ¹⁾	20	м'якуни	2

6. Овруч. 27/VII. 1929. I.

Каплиця на цвинтарі, розташованому над річкою Норином.

Сич (<i>Athene noctua</i>).	звичайна нориця	8	звичайний горобець	3
30 погадок.	хатня миша	18	інших пташок	1
	лісова миша	1	Разом пташок 4	
Разом звірів 27				

7. Коростень. 28/VII. 1929. I. П.

В лісі поблизу міста, під сосною.

3 погадки.	хатня миша	2
	лісова миша	1
Разом звірів 3		

РАЗОМ ПО КОРОСТЕНСЬКІЙ ОКРУЗІ

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	7	Разом
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>)	799	37	49	146	662	8	—	1701
Темна нориця (<i>Microtus agrestis</i>)	539	12	12	47	367	—	—	977
Сибірська нориця (<i>Microtus oeconomus</i>)	162	6	6	13	—	—	—	187
Укр. чагарн. нор. (<i>Pitymys ukrainicus</i>)	78	6	2	5	18	—	—	109
Водяний щур (<i>Arvicola amphibius</i>)	62	—	1	4	83	—	—	150
Лісова нориця (<i>Evotomys glareolus</i>)	123	6	4	10	28	—	—	171
Нориця (<i>Microtus sp.</i>)	—	—	—	4	—	—	—	4
Хатня миша (<i>Mus. musculus</i>)	605	74	14	129	1380	18	2	2222
Ліс. миша (<i>Sylvimus sylvaticus</i>)	503	4	29	39	416	1	1	993
Пасиста миша (<i>Apodemus agrarius</i>)	440	4	13	17	358	—	—	832
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>)	107	3	6	11	134	—	—	261
Миша (<i>Mus sp.</i>)	—	1	9	1	1	—	—	12

¹⁾ Як у цім випадку, так і надалі дрібні жучки, знайдені в погадках, спіймала не сова, а жаба — *Pelobates fuscus*. З шлунку жаби жучки й потрапляють у погадки.

№№ анализ	1	2	3	4	5	6	7	Разом	
Ліс. чи пасис. миша (<i>Apodemus sp.</i>)	—	—	—	—	2	—	—	2	Гризунів Rodentia 7657 = = 55,7%
Пацюк (<i>Rattus sp.</i>)	1	—	—	—	2	—	—	3	
Мишівка (<i>Sticista nordmanni</i>)	4	—	—	—	—	—	—	4	
Соня-вовчок (<i>Glis glis</i>)	6	—	—	1	—	—	—	7	
Лісова соня (<i>Duromys nitedula</i>)	1	—	—	—	—	—	—	1	
Ліскулька (<i>Muscardinus avellanarius</i>)	11	—	—	1	9	—	—	21	
Звичайна мідниця (<i>Sorex araneus</i>)	1013	159	56	229	2753	—	—	4210	
Мала мідниця (<i>Sorex minutus</i>)	98	13	5	28	133	—	—	277	
Середня мідниця (<i>Sorex macropygmaeus</i>)	—	—	—	—	1	—	—	1	
Вел. рясоніжка (<i>Neomys fodiens</i>)	275	22	13	48	446	—	—	804	
Мала рясоніжка (<i>Neomys milleri</i>)	39	3	6	17	1	—	—	66	
Вел. білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>)	43	—	5	8	231	—	—	287	
Мала білозубка (<i>Crocidura suaveolens</i>)	3	—	—	1	3	—	—	7	
Кріт (<i>Talpa europaea</i>)	4	—	—	2	22	—	—	28	
Звичайна вечер. (<i>Nyctalus noctala</i>)	1	—	—	—	1	—	—	2	
Двобарвний кажан (<i>Vespertilio murinus</i>)	1	—	—	—	—	—	—	1	
Разом звірів	4918	350	230	761	7051	27	3	13340	= 97%
Звич. горобець (<i>Passer domesticus</i>)	19	—	1	4	55	3	—	82	Горобці Passer 85 = 0,6%
Польовий горобець (<i>Passer montanus</i>)	2	—	—	—	1	—	—	3	
Вівсянка (<i>Emberiza sp.</i>)	1	—	—	1	—	—	—	2	Інших пташок Aves 84 = 0,6%
Велика синиця (<i>Parus major</i>)	1	—	—	—	1	—	—	2	
Ластівка (<i>Hirundo sp.</i>)	20	—	1	11	11	—	—	43	
Мухоловка (<i>Muscicapa sp.</i>)	2	—	—	—	6	—	—	8	
Зяблик (<i>Fringilla sp.</i>)	—	—	—	1	2	—	—	3	
Інших птахів	14	1	—	4	6	1	—	26	
Разом птахів	59	1	2	21	82	4	—	169	= 1,2%
Жаба землянка (<i>Pelobates fuscus</i>)	176	—	—	40	25	—	—	241	Жаб Amphibia 243 = 1,8%
Інших жаб	—	—	—	—	2	—	—	2	
Разом жаб	176	—	—	40	27	—	—	243	
Всього хребетних	5153	351	232	822	7160	31	3	13752	= 100%

КОЛ. ВОЛИНСЬКА ОКРУГА

1. Вишевичі Радомиського р. 12/V. 1927. О. П. Кришталь.

Соснова посадка.

9 погадок.	звичайна нориця 7	хатня миша 2
	лісова нориця 1	
	лісова миша 4	Разом звірів . 14

2. Вишевичі Радомиського р. 12/V. 1927. О. П. Кришталь.

В сосні.

Крук (Corvus corax)	звичайна нориця 1	горобець 3
	хатня миша 3	
14 погадок, в яких трапилося:	лісова миша 1	Разом птахів . 3
	мала миша 1	
	миша (невизн.) 1	

Разом звірів . 7

3. Новоград Волинський (Звягель) 30/VII. 1929. І. П.

Баштка — голубник в агрошколі.

Навколо баштки город агрошколи і садиба площею понад десять га. Метрів за 300 починається парк з листяних дерев та з сосни, подекуди в цім парку непролазні куші. Метрів за 700 од баштки річка Случ. При школі є овочевий сад. На схід од садиби агрошколи поле.

Сипуха	звичайна нориця 235	кріт 9
	темна нориця 9	натерерів нічвид . . . 1
460 погадок. Цілих погадок 164. Пересічно в одній погадці 3,2 хребетних.	укр. чаг. нориця 61	Разом звірів . 1404
	лісова нориця 2	звичайний горобець . . 15
	хатня миша 299	ластівка 7
	лісова миша 128	інших птахів 17
	пасиста миша 36	Разом птахів . 39
	мала миша 35	жаб-землянок 28
	пацюк 1	інших жаб 1
	звичайна мідія 446	Разом жаб . . . 29
	мала мідія 13	
	велика рясоніжка 40	
	велика білозубка 89	

мертвоїд герм. 1, хрущ 3, копр 9, геотруп 13, інших жуків 12, вовчок 2.

4. Новоград-Волинський (Звягель) 30/VII. 1929 І. П.

Горище кладовки в агрошколі. Довкола кладовки—грядки і садиба (поросле травною подвір'я, дорога, дерева). Віддаль од голубника близько 300 м. До р. Случа близько 800 м. Цікаво, що у цім пункті видовий склад звірів відмінніший, ніж у пункті за 300 м (голубник); до цього спричинилися: невеликий радіус літання сови, що охопив якраз тільки грядку й садибу в тісному розумінні, а також час літа, а саме у кладовці погадки викинуті протягом 85 днів, тобто сова оселилася на горищі кладовки десь на початку травня. У голубнику ж сова жила не менше як рік, отож у тих погадках відбито і зимову фауну.

Сипуха	звичайна нориця 60	звичайний горобець . . . 3
	темна нориця 3	ластівка 2
95 погадок. Ціл. погад. 61. Пересічно в одній погадці 2,5 хребетних.	укр. чаг. нориця 20	інших пташок 4
	лісова нориця 1	Разом птахів . . . 9
	водяний щур 2	жаб-землянок 6
	хатня миша 30	Разом жаб 6
	лісова миша 11	
	мала миша 1	
	пацюк 1	
	звичайна мідія 58	
	мала мідія 2	
	вел. рясоніжка 9	
	вел. білозубк. 7	
	кріт 17	
	пізній кажан 1	
	кажанів 1	

Разом звірів 224

геотруп 11, копр 21, хрущ 6, носоріг 1, мертвоїд нім. 1, карабус 1, вовчок 2.

5. Новоград-Волинський (Звягель). 30/VII. 1929. I. П.

Стайня, що стоїть недалеко од голубника.

Лісова сова. (<i>Syrnium aluco</i>) 20 погадок.	звичайна нориця	1	звичайний горобець	5
	укр. чаг. нориця	4	грак	2
	хатня миша	2	інших птахів	5
	пасиста миша	1	Разом птахів	12
	пацюк	1	жаба-землянка	2
	кріт	1	інших жаб	1
	Разом звірів	10	Разом жаб	3

геотруп 3, копр 1, мертвоїд нім. 1, інших жуків 1, *Priopus* sp. 1; дрібні *Carabidae*, *Elateridae* *Chrisomelidae* з шлунку *Pelobates fuscus*.

6. Новорудня Пулинського р. 2/VIII. 1929. I. П.

Під яликами навколо штундійської церкви. Навколо церкви село польського типу, тобто господарства й поля межуються з лісом та луками.

30 погадок. Сова (<i>Strix</i> sp.).	звичайна нориця	3	вівсянка	5
	темна нориця	1	коноплянка	5
	укр. чаг. нориця	1	велика синиця	1
	лісова миша	4	снігур	1
	хатня миша	2	звичайний горобець	2
	пасиста миша	2	зяблик	1
	звичайна мідія	1	інших птахів	9
	Разом звірів	14	Разом птахів	24

вовчок 1.

7. Станишівка Іванківського р. 5/VIII. 1929. I. П.

На горішці церкви. Церква стоїть по правий бік р. Тетерева *ж* за 700 од річки. На південь від церкви городи й поле, з північного сходу кладовище і навколо церкви взагалі село. Збираючи погадки, спостережено 1 сову, та що тут же сова й гніздувала, то, видно, треба вважати, що тут живе 2 сови.

Сипуха. 1016 погадок. Цілих погадок 36. Пересічно в одній погадці 3,3 хребетних.	звичайна нориця	721	мала білозубка	1
	темна нориця	8	пізній кажан	1
	лісова нориця	3	кріт	3
	укр. чаг. нориця	19	Разом звірів	3215
	водяний щур	3	звичайний горобець	75
	хатня миша	1679	ластівка	11
	лісова миша	519	вівсянка	1
	пасиста миша	11	інших птахів	8
	мала миша	4	Разом птахів	95
	пацюк	1	жаба-землянка	43
	хом'як	1	Разом жаб	43
	мишівка	76		
	звичайна мідія	81		
	мала мідія	23		
	вел. рясоніжка	6		
вел. білозубка	55			

РАЗОМ ПО ВОЛИНСЬКІЙ ОКРУЗІ

№№ а н а л і з	1	2	3	4	5	6	7	Разом	
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>) .	7	1	235	60	1	3	721	1028	Гризунів Rodentia 4023 = = 78,1%
Темна нориця (<i>Microtus agrestis</i>) . .	—	—	9	3	—	1	8	21	
Укр. чаг. нориця (<i>Pitymys ukrainicus</i>)	—	—	61	20	4	1	19	105	
Лісова нориця (<i>Evotomys glareolus</i>) .	1	—	2	1	—	—	3	7	
Водяний щур (<i>Arvicola amphibius</i>) .	—	—	—	2	—	—	3	5	
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	2	3	299	30	2	2	1679	2017	
Лісова миша (<i>Sylvimus sylvaticus</i>) . .	4	1	128	11	—	4	519	667	
Пасиста миша (<i>Apodemus agrarius</i>) .	—	—	36	—	1	2	11	50	
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>) . . .	—	1	35	1	—	—	4	41	
Миша (<i>Mus sp.</i>)	—	1	—	—	—	—	—	1	
Пацюк (<i>Rattus sp.</i>)	—	—	1	1	1	—	1	4	
Хом'як (<i>Cricetus cricetus</i>)	—	—	—	—	—	—	1	1	
Мишівка (<i>Sicista nordmanni</i>)	—	—	—	—	—	—	76	76	
Звичайна мідія (<i>Sorex araneus</i>) . . .	—	—	446	58	—	1	81	586	Комахоїдів Insectivora 865 = = 16,8%
Мала мідія (<i>Sorex minutus</i>)	—	—	13	2	—	—	23	38	
Велика білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>)	—	—	89	7	—	—	55	151	
Мала білозубка (<i>Crocidura suaveolens</i>)	—	—	—	—	—	—	1	1	
Велика рясоніжка (<i>Neomys fodiens</i>) .	—	—	40	9	—	—	6	55	
Кріт (<i>Talpa europaea</i>)	—	—	9	17	1	—	3	30	
Натерерів нічвид (<i>Myotis nattereri</i>) .	—	—	1	—	—	—	—	1	
Пізній кажан (<i>Eptesicus serotinus</i>) . .	—	—	—	1	—	—	1	2	
Кажан (<i>Vespertilionidae</i>)	—	—	—	1	—	—	—	1	
Разом звірів	14	7	1404	224	10	14	3215	4888	= 94,9%
Звич. горобець (<i>Passer domesticus</i>) .	—	—	15	3	5	2	75	100	Горобець Passer 103 = 2%
Горобець (<i>Passer sp.</i>)	—	3	—	—	—	—	—	3	
Ластівка (<i>Hirundo sp.</i>)	—	—	7	2	—	—	11	20	
Велика синиця (<i>Parus major</i>)	—	—	—	—	—	1	—	1	
Вівсянка (<i>Emberiza sp.</i>)	—	—	—	—	—	5	1	6	
Зяблик чи в'юрок (<i>Fringilla sp.</i>) . . .	—	—	—	—	—	1	—	1	
Коноплянка (<i>Acanthis cannabina</i>) . .	—	—	—	—	—	5	—	5	
Грак (<i>Corvus frugilegus juv.</i>)	—	—	—	—	2	—	—	2	

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	7	Разом	
Снігур (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)	—	—	—	—	—	1	—	1	} Інших птахів Aves 79 = 1,5%
Совка (<i>Scops scops?</i>)	—	—	1	—	—	—	—	1	
Інших птахів	—	—	16	4	5	9	8	42	
Разом птахів	—	3	39	9	12	24	95	182	= 3,5%
Жаба-землянка (<i>Pelobates fuscus</i>)	—	—	28	6	2	—	43	79	} Жаб Amphibia 81 = 1,6%
Інших жаб	—	—	1	—	1	—	—	2	
Разом жаб	—	—	29	6	3	—	43	81	
Разом хребетних	14	10	1472	239	25	38	3353	5151	= 100%

КОЛ. ШЕПЕТІВСЬКА ОКРУГА.

1. Пасічна Староконстантинівського р. XI/28. 1926. Надашкевич.

В ліску радгоспу під „свірками“. Біля ліска озимина

Сова (<i>Strix</i> sp.)	звичайна нориця 24	звичайна мідія 1
25 погадок.	лісова нориця 1	велика білозубка 1
	хатня миша 14	
	лісова миша 12	
	мала миша 5	
		Разом звірів 58

2. Котелянка Полонського р. 13/XI. 1927. Я. К. Гижицький.

Під грушами на полі.

5 погадок.	звичайна нориця 4
	сибірська нориця 1
	водяний шур 1

Разом звірів 6

3. Котелянка Полонського р. XI. 1927. Я. К. Гижицький.

Під грушами на полі.

25 погадок.	звичайна нориця 45
	лісова миша 2
	пасиста миша 1

Разом звірів 48

4. Котелянка Полонського р. 7/V. 1928. О. П. Кришталь.

8 погадок. Погадки зібрано з північно-східного боку села Котелянка в невеличкому березовому ліску біля крайньої оселі.

звичайна нориця 12

Разом 12

5. Любомирка Полонського р. 7/V. 1928. О. П. Кришталь.

17 погадок. Хутір „Ведмежий яр“. Зібрано під ялинками на березі невеличкої річки в яру. Поруч цього ліска стоїть невеличка цегельня, а біля неї кілька осель.

звичайна нориця 31
лісова миша 1
ліс. чи пас. миша 1

Разом звірів 33

6. Котелянка Полонського р. 7/V. 1928 О. П. Кришталь.

Погадки зібрано на полі під окремими деревами, переважно під грушами. Поблизу цієї місцевости не помітно боліт, ставків і взагалі води, а скрізь простягається рівний степ з окремими деревами.

95 погадок.	звичайна нориця	140
	укр. чаг. нор.	1
	хом'як	1
	кріт	1

Разом звірів . . 143

РАЗОМ ПО ШЕПЕТІВСЬКІЙ ОКРУЗІ

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	Разом		
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>) .	24	4	45	12	31	140	256	} Гризунів Rodentia 297 = 99%	
Сибірська нориця (<i>Microtus oeconomus</i>)	—	1	—	—	—	—	1		
Укр. чаг. нориця (<i>Pitymys ukrainicus</i>)	—	—	—	—	—	1	1		
Лісова нориця (<i>Evotomys glareolus</i>) .	1	—	—	—	—	—	1		
Водяний щур (<i>Arvicola amphibius</i>) . .	—	1	—	—	—	—	1		
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	14	—	—	—	—	—	14		
Лісова миша (<i>Sylvimus sylvaticus</i>) .	12	—	2	—	1	—	15		
Пасиста миша (<i>Apodemus agrarius</i>) .	—	—	1	—	—	—	1		
Лісова чи пас. миша (<i>Apodemus sp.</i>) .	—	—	—	—	1	—	1		
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>) . . .	5	—	—	—	—	—	5		
Хом'як (<i>Cricetus cricetus</i>)	—	—	—	—	—	1	1		
Звичайна мідія (<i>Sorex araneus</i>) . . .	1	—	—	—	—	—	1		} Комахоїдів Insectivora 3 = 1%
Велика білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>)	1	—	—	—	—	—	1		
Кріт (<i>Talpa europaea</i>)	—	—	—	—	—	1	1		
Разом звірів . .	58	6	48	12	33	143	300	= 100%	

КОЛ. БЕРДИЧІВСЬКА ОКРУГА.

1. Гордишівка Андрушівського р. 10/VI. 1925 р. І. П.

На узліссі чорного лісу. До лісу прилягають озимі поля.

Сова (<i>Strix sp.</i>)	звичайна нориця	24
	лісова миша	2

10 погадок

Разом звірів . 26

2. Коростки Любарського р. 6/IX 1926 р. Я. К. Гижицький.

На дзвіницях старої й нової церкви. У новій церкві зібрано тільки 12 погадок. Церкви стоять поруч. Недалеко церков ставок і болотяні місця. В радіусі за 400 м від церкви сосновий ліс (штучний), парк і річка Деревичка.

Сипуха 83 погадки

Цілих погадок 30. Зважено й виміряно 20 погадок. Пересіч. в одній пог. 3,4 хребетн.

	Вага	Довжина	Більш. діям.	Менш. діям.
Найбільший .	6,2	60	30	23
Середній . .	4,6	39	25	18
Найменший .	2,7	31	21	16
звичайна нориця	31		велика білозубка	13
сибірська нориця	4		кріт	2
укр. чагар. нориця	3		кажани	2
лісова нориця	1			
хатня миша	64		Разом зв'їрів	267
лісова миша	22			
пасиста миша	29		звичайний горобець	2
мала миша	5		снігур	1
миша (невизнана)	1		інших пташок	4
звичайна мідича	72			
мала мідича	10		Разом птахів	7
велика рясоніжка	7			
мала рясоніжка	1		жаба землянка	7

хрущ 4, геотрупи 4, плавунець 1, вовчок 1.

3. Чарторійська С. Г. Досл. Станція. Хут. Глезно. 30/VII. 1926. Я. К. Гижицький

На горіщі зруйнованої гуральні. Від гуральні на віддачі меншій від 50 м старий дубовий ліс, за 100 м р. Деревичка й луки.

Сипуха	звичайна нориця	45	велика білозубка	3
	сибірська нориця	2	звичайний нетопир	1
82 погадки.	укр. чаг. нориця	2		
Цілих погадок 9 пере-	хатня миша	6	Разом зв'їрів	140
січно в одній погадці	лісова миша	6	смовзик	1
3,6 хребетних.	пасиста миша	20	інших пташок	1
	мала миша	2		
	звичайна мідича	47	Разом птахів	2
	мала мідича	5	жаба-землянка	155
	велика рясоніжка	1		

геотрупи 1, хрущ 8.

4. Глезно, Любарського р. 23/VII. 1927. Я. К. Гижицький. На полі.

15 погадок.	звичайна нориця	23	пасиста миша	1
	хатня миша	2		
	лісова миша	1	Разом зв'їрів	27

5. Деревичка Любарського р. 10/IX. 1927. Я. К. Гижицький. Поле на межниках.

12 погадок.	звичайна нориця	17		
	Разом зв'їрів	17		

6. Глезно, Любарського р. IX. 1927. Я. К. Гижицький. На межнику. Поле.

15 погадок.	звичайна нориця	23		
	лісова миша	1		
	Разом зв'їрів	24		

7. Стара Чарторія. 17/IX. 1927. Я. К. Гижицький. Поле, на межниках.

Сипуха	звичайна нориця	13		
--------	---------------------------	----	--	--

3 погадки	Разом зв'їрів	13		
-----------	-------------------------	----	--	--

8. Стара Чарторія. 17/IX. 1927. Я. К. Гижицький. Поле, на межниках.

11 погадок.	звичайна нориця	15		
	лісова миша	1		

Разом зв'їрів . 16

9. Липно Любарського р. 18/IX. 1927. Я. К. Гижицький.

На узбоччях шляхів.

9 погадок.	звичайна нориця	7
	кріт	1

Разом звірів . 8

10. Нова Чарторія, 19/IX. 1927. Я. К. Гижицький.

На кладовищі в каплиці.

8 погадок.	звичайна нориця	7	пасиста миша	1
	хатня миша	1		
	лісова миша	1		

Разом звірів . 10

11. Чарторійська С.-Г. Досвідна Станція. XI. 1927. Я. К. Гижицький.

На узбоччях шляхів.

18 погадок.	звичайна нориця	25	пізній кажан	1
	сибірська нориця	1		
	воляний щур	1		
	лісова миша	2		

Разом звірів . 30

12. Глезно Любарського р. 10/XI. 1927. Я. К. Гижицький.

На узліссі.

15 погадок	звичайна нориця	24
	кріт	1

Разом звірів . 25

13. Глезно Любарського р. 14/XI. 1927. Я. К. Гижицький.

На горіщі лябораторії Дослідної С. Г. Станції.

Сипуха.	звичайна нориця	35	звичайна мідця	2
	сибірська нориця	1	мала мідця	1
15 погадок	лісова миша	2		
	пасиста миша	2		

Разом звірів . 43

14. Борушківці Любарського р. 2/V. 1928. О. П. Кришталь.

Погадки зібрано на межі між полями Чарторійської сільсько-господарської дослідної станції та полями села Борушківці під окремими дубами. На північ від цих дубів у напрямі з заходу на схід протікає невеличка річка (за 500 м від пункту), що утворює низку болот. Приблизно на такій самій віддалі від цих дубів починається ліс. У лісі переважає береза, що далі до села Деревички ліс переходить в старіший дубовий з лішиновими кушами. В цій місцевості, як на полях, так і в лісі трапляються болота з кушами верби та лоз. Від пункту, де зібрано погадки, м за 700 на північний схід стоять будівлі Чарт. досл. станції, а на південь приблизно на цій самій віддалі розташоване село Борушківці.

54 погадки.	звичайна нориця	99	мала рясоніжка	1
	сибірська нориця	1	кріт	1
	лісова миша	1		
	звичайна мідця	2		

Разом звірів 107

риба з родини Cyprinidae 1

15. Борушківці Любарського р. 2/V. 1928. О. П. Кришталь

Погадки зібрано на межі між полями Борушківці (на захід) та села Глезно (на схід). Над шляхом, що йде з Чарторійської дослідної станції до села Борушківці лежить невеличкий лісок з ялинок та берези.

Цей лісок прилягає з східнього боку до села Борушківці, що через нього пробігає інша річка з цілою низкою болот, а також з ставками.

Погадки найбільше траплялися під ялинами.

97 погадок.	звичайна нориця	138
	сибірська нориця	1
	лісова миша	3

Разом звірів . 142

16. Чарторійська Сільсько-Господарська Дослідна Станція. 4/V. 1928. О. П. Кришталь

Поле; біля кілочків, що залишилися на зиму на дослідних ділянках.

14 погадок. звичайна нориця 21

Разом з вірів. 21

17 Глезно 5/V. 1928. О. П. Кришталь.

Під окремими деревами, переважно під грушами, в напрямі до села Борушківець.

33 погадки. звичайна нориця 46 лісова нориця 2
 сибірська нориця 1
 укр чагар. нориця 1 Разом з вірів. 50

18. Коростки. 5/V. 1928. О. П. Кришталь.

Під окремими деревами та групами ялинок (штук по 10), що ростуть на полях села Коростки з західного боку й доходять до східної межі Глезенської філії Чарт. дослідної станції. Варто відмітити¹⁾, що чим далі стоїть дерево від інших дерев, тим більше під ним погадок, а особливо гарні партії погадок трапляються у невеличких лісках з ялинок.

43 погадки. звичайна нориця 62
 укр. чаг. нориця 2
 пасиста миша 1

Разом з вірів. 65

19. Глезно Любарського р. 5/V. 1928. О. П. Кришталь.

Ліс, що належить філії Чарторійської с.-г. дослідної станції. Від поля цей ліс відсаджений рядом ялинок, під цими ялинками й зібрано погадки. У лісі переважає дуб, є також липщина. У північно-західній частині цього лісу протікає невеличка річка, що утворює ряд боліт. з південно-східного боку простягається поле.

24 погадки. звичайна нориця* 42 лісова миша 1
 укр. чаг. нориця 1 велика білозубка 1
 лісова миша 1
 мала миша 1 Разом з вірів. 47

КОЛ. БІЛО-ЦЕРКІВСЬКА ОКРУГА.

1. Хвастів. 7/VII. 1925. І. П. Під вербами вздовж дороги. Кругом поле.

Шуліка (Milvus sp.) ховрах крапчастий 4

4 погадки. Разом 4

2. Телешівка IX. 1926 К. Кісімес та Степанків.

Кобчик (Falco sp.) звичайна нориця 3
 хатня миша 2

4 погадки. Разом з вірів. 5

3. Біла Церква 3/I. 1927. А. А. Зражевський У соборі на дзвіниці

Сич звичайна нориця 1 кажан 1
 хатня миша 14

12 погадок мишівка 1 Разом з вірів. 17
 звичайний горобець 1

4 Біла Церква. 25/VI. 1927. І. П

Зруйнований палац у парку. За півкілометра від руїн палацу біля парку, поля Селекстанції (озимина), далі клапти лісу. Попід парком і через нього тече р. Рось.

Сипуха 97 погадок Виміряно та зважено 10 погадок.

Ціл. пог. 4,7 хреб.	Вага	Довж.	Більш. діам.	Менш. діам.
Найбільший . . .	5,6	41	31	25
Середній	4,2	38	27,5	20
Найменший . . .	3,6	34	23	15,5

¹⁾ Зауваження О. П. Криштала.

№№ а н а л і з	1	2	3	4	5	6	7	8
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>)	24	31	45	23	17	23	13	1
Сибірська нориця (<i>Microtus oeconomus</i>) . .	—	4	2	—	—	—	—	—
Україн. чагарн нориця (<i>Pitymys ukrainicus</i>)	—	3	2	—	—	—	—	—
Лісова нориця (<i>Evotomys glareolus</i>)	—	1	—	—	—	—	—	—
Водяний щур (<i>Arvicola amphibius</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	—	64	6	2	—	—	—	—
Лісова миша (<i>Silvimus sylvaticus</i>)	2	22	6	1	—	1	—	—
Пасиста миша (<i>Apodemus agrarius</i>)	—	29	20	1	—	—	—	—
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>)	—	5	2	—	—	—	—	—
Миша (невизн.) (<i>Mus sp.</i>)	—	1	—	—	—	—	—	—
Звичайна мідія (<i>Sorex araneus</i>)	—	72	47	—	—	—	—	—
Мала мідія (<i>Sorex minutus</i>)	—	10	5	—	—	—	—	—
Велика рясоніжка (<i>Neomys fodiens</i>)	—	7	1	—	—	—	—	—
Мала рясоніжка (<i>Neomys milleri</i>)	—	1	—	—	—	—	—	—
Велика білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>) . .	—	13	3	—	—	—	—	—
Кріг (<i>Talpa europaea</i>)	—	2	—	—	—	—	—	—
Звичайний нетопир (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	—	—	1	—	—	—	—	—
Пізній кажан (<i>Eptesicus serotinus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—
Кажани (<i>Vespertilionidae</i>)	—	2	—	—	—	—	—	—
Разом звірів . .	26	267	140	27	17	24	13	—
Звичайний горобець (<i>Passer domesticus</i>) . .	—	2	—	—	—	—	—	—
Смоузик (<i>Sitta europaea</i>)	—	—	1	—	—	—	—	—
Снігур (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)	—	1	—	—	—	—	—	—
Інших пташок	—	4	1	—	—	—	—	—
Разом птахів .	—	7	2	—	—	—	—	—
Жаба-землянка (<i>Pelobates fuscus</i>)	—	7	155	—	—	—	—	—
Риба (<i>Cyprinidae</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—
Разом хребетних .	26	281	297	27	17	24	13	—

ВСЬКИЙ ОКРУЗІ

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Разом	
7	7	25	24	35	99	138	21	46	62	42	697	Гризунів Rodentia 901 = 72,08%
—	—	1	—	1	1	1	—	1	—	—	11	
—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	9	
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	4	
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	
—	1	2	—	2	1	3	—	—	—	1	43	
—	1	—	—	2	—	—	—	—	1	—	54	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	123	
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	16	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	
—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	19	
1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	5	Комахоїдів Insectivora 177 = 14,16%
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
8	10	30	25	43	107	142	21	50	65	47	1078	=86,24%
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	Горобців Passer 2 = 0,16%
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	Інших пташок Aves 7 = 0,56%
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	= 0,72%
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	162	Жаб Pelob. fuscus 162 = 12,96%
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	Риб Cyprinidae 1 = 0,08%
8	10	30	25	43	108	142	21	50	65	47	1250	= 100%

звичайна нориця	141
укр. чаг. нориця	25
лісова нориця	9
хатня миша	74
лісова миша	24
мала миша	4
хом'ячок	1
мишівка	25
звичайна мідія	103
мала мідія	21
мала рясоніжка	3

велика білозубка	20
мала білозубка	3
Разом звірів . 453	
звичайний горобець	3
звичайна вівсянка	1
мухоловка	1
Разом птахів . 5	

5. Біла Церква. 15/V. 1928 О. Й. Петруха. В лісі під соснами.

15 погадок	звичайна нориця	20	звичайний горобець	1
	лісова миша	2		
Разом звірів . 22				

6 Шкарівка Біло-Церківськ. р. 26/VI 1927 І П.

У лисячій норі в стіні провалля. Провалля вирається однією стороною в дубовий ліс, а іншими сторонами в поля (озимина, ярна). У самому проваллі є невеликий струмок, що не дотікає до виходу провалля на луку. Лука досить суха, лежить в яру між полями. Місцевість загалом дуже яружна. Річка Рось км за 1,5: найближче село Шкарівка десь так за 1 км. Погадок знайдено 36 штук. Здебільшого вони були зовсім свіжі. Знаючи, що сова 36 погадок може викинути за період в тридцять днів, треба вважати, що звірят з цієї аналізи спіймано за час з 25 травня по 26 червня і що сама сипуха оселилася в проваллі теж близько 25 травня. Погадки були в норі на метр углиб і їх пощастило вибрати з норі всі. Отже ця аналіза подає нам склад фауни головним чином поля за один весняний місяць.

Сипуха. Виміряно 19 погадок (важити погадки було недоцільно, бо вони були дуже вкочані в пісок).
36 погадок. Пересічно в одній погад 3,7 хребетних.

	Довж.	Більш. діам.	Менш. діам.
Найбільша	100	30	21
Середня	43	26	18
Найменша	28	23	15
звичайна нориця	35	мала мідія	4
укр. чаг. нориця	1	мала рясоніжка	2
лісова нориця	3	велика білозубка	1
хатня миша	21	мала білозубка	1
лісова миша	14	Разом звірів . 128	
пасиста миша	5	звичайний горобець	1
мала миша	2	жаба-землянка	3
хом'ячок	9		
мишівка	13		
звичайна мідія	17		

З-поміж звірят, перерахованих в аналізі, було чимало молодих особин віку juvenis та subadultus, а саме:

звичайна нориця	7 (20%)	пасиста миша	1 (20%)
хатня миша	2 (10%)	хом'ячок	4 (44%)
лісова миша	1 (7%)	Разом . . 15 (12%)	

Відсотки вираховувано окремо відносно кількості виду; відсоток всієї кількості молодих— відносно кількості всіх звірят з цього видно, що сови молоде покоління шкідників винищують значною мірою, так би мовити вчасно.

7. Миронівка. 27/VI. 1927. І. П.

На горищах у будівлях Миронівської селекційної дослідної станції При станції є деревні насадження. Навкруги станції поле.

Сич.	звичайна нориця	10	лісова миша	1
27 погадок.	хатня миша	4	мишівка	7
	хом'ячок	4	Разом звірів . 27	
	хом'як	1		

носоріг 1, плавунець 1, геотрул 5, копр 1, мертвоїд нім. 1.

8. Синиця Богуславського р. 26/VI. 1927. К. Кісімес.

У клуні та в каплиці. У клуні, де зібрано погадки, селянин Г. Гриценіко помостив спеціальні гнізда для сов.

Сипуха.
10 погадок.

звичайна норця 8
хатня миша 21
велика рясоніжка 1

звичайна мідія 1
Разом звірів . 31

жаба-земляка 1

геотруп 3.

РАЗОМ ПО БІЛОЦЕРКІВСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	7	8	Разом	
Звичайна норця (<i>Microtus arvalis</i>)	—	3	1	141	20	35	10	8	218	Гризунів Rodentia 509 = 73%
Укр. чаг. норця (<i>Pitymys ukrainicus</i>)	—	—	—	25	—	1	—	—	26	
Лісова норця (<i>Evotomys glareolus</i>)	—	—	—	9	—	3	—	—	12	
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	—	2	14	74	—	21	4	21	136	
Лісова миша (<i>Silvimus sylvaticus</i>)	—	—	—	24	2	14	1	—	41	
Пасиста миша (<i>Apodemus agrarius</i>)	—	—	—	—	—	5	—	—	5	
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>)	—	—	—	4	—	2	—	—	6	
Хом'ячок (<i>Cricetulus migratorius</i>)	—	—	—	1	—	9	4	—	14	
Хом'як (<i>Cricetus cricetus</i>)	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
Мишівка (<i>Sicista nordmanni</i>)	—	—	1	25	—	13	7	—	46	
Краплистий ховрах (<i>Citellus suslicus</i>)	4	—	—	—	—	—	—	—	4	
Звичайна мідія (<i>Sorex araneus</i>)	—	—	—	103	—	17	—	1	121	Комахоїдів Insectivora 178 = 25,4%
Мала мідія (<i>Sorex minutus</i>)	—	—	—	21	—	4	—	—	25	
Велика рясоніжка (<i>Neomys fodiens</i>)	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Мала рясоніжка (<i>Neomys milleri</i>)	—	—	—	3	—	2	—	—	5	
Велика білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>)	—	—	—	20	—	1	—	—	21	
Мала білозубка (<i>Crocidura suaveolens</i>)	—	—	—	3	—	1	—	—	4	
Кріт (<i>Talpa europaea</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Разом звірів
Кажани (<i>Vespertilionidae</i>)	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
Разом звірів	4	5	17	453	22	128	27	31	687	98,4%
Звичайний горобець (<i>Passer domesticus</i>)	—	—	1	3	—	1	—	—	5	Горобців Passer 6 = 0,9%
Польовий горобець (<i>Passer montanus</i>)	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
Вівсянка (<i>Emberiza sp.</i>)	—	—	—	1	—	—	—	—	1	Ін. птахів Aves 2 = 0,3%
Мухоловка (<i>Muscicapa sp.</i>)	—	—	—	1	—	—	—	—	1	
Разом птахів	—	—	1	5	1	1	—	—	8	
Жаба-землянка (<i>Pelobates fuscus</i>)	—	—	—	—	—	3	—	1	4	Жаб 4 = 0,4%
Разом хребетних	4	5	18	458	23	132	27	32	699	100%

КОЛ. ПРОСКУРІВСЬКА ОДРУГА

1. Деражнявська економія. 19/VIII. 1926. М. О. Вервер.

В зерносовищі на горіші.

Сич	хатня миша	4
8 погадок.		
	Разом	4

У двох погадках мишачі кістки без черепа, а в двох інших останки жуків геотрунів.

2. Соколівка Ярмолинецького р. 26/IX. 1927. І. П.

Руїни костюлу в селі.

Сич.	звичайна нориця	8	звичайна мідія	2
9 погадок.	хатня миша	3		
	лісова миша	1		
			Разом звірів . 14	
	геотруп 1.		пташка 1.	

3. Соколівка Ярмолинецького р. 26/IX. 1927. І. П.

Під ялинами в полі.

18 погадок.	звичайна нориця	31	велика білозубка	1
	хатня миша	1		
	лісова миша	4		
			Разом звірів . 37	

4. Соколівка Ярмолинецького р. 26/IX. 1927. І. П.

Під ялинами що навколо саду на полі.

Сипуха.	звичайна нориця	11
5 погадок.	хатня миша	1
		Разом звірів . 12

5. Соколівка Ярмолинецького р. 26/IX. 1927. І. П.

Під ялинами, посадженими навколо великого саду на полі. Площа саду становить близько 10 га. Навкруги поле і за 0,25 км невеличкий беріжок, але струмка нема, тільки подекуди трохи води.

Вухата сова.	звичайна нориця	602	велика білозубка	4
536 погадок. Ціл. погадок 80. Пересічно в одній пог. 1,5 хребетних.	укр. чаг. нориця	1		
	хатня миша	14		
	лісова миша	159		
	мала миша	2	звичайний горобець	1
	миша (Mus. sp.)	1	польовий горобець	1
	мишівка	12	вівсянка	2
	заєць (Lepus europaeus)	1	інших пташок	1
			Разом птахів . 5	
			Разом звірів . 796	

6. Івашківці Бахматовецького р. 28/IX. 1927. І. П.

Під дубом на вирубі біля поля.

5 погадок, що скидаються на погадки к рука.	звичайна нориця	17	хом'як	1
	лісова миша	1		
			Разом звірів . 19	

7. Масівці Бахматовецького р. 28/IX. 1927. І. П.

Під деревами вздовж дороги.

Сич.	звичайна нориця	4	лісова миша	2
8 погадок	хатня миша	7		
			Разом звірів . 13	

8. Масівці Бахматовецького р. 28/IX. 1927. І. П.

У церкві на дзвіниці. Церква стоїть серед села. Село розташоване над р. Богом. Річка Бог біля с. Масівців утворює широку луку, розходячись по ній відногами.

Сипуха.
8 погадок.

звичайна нориця 12
сибірська нориця 1
хатня миша 1
лісова миша 1
мала мідниця 1

велика рясоніжка 4
велика білозубка 1
Разом звірів . 21

9. Кальня-Деражня. Літо 1928 М. Й. Бурчак-Абрамович.

На горіщі будинку в парку. Недалеко пійма р. Вовка.

Сипуха.
250 погадок.

звичайна нориця 131
сибірська нориця 3
нориця (невиз.) 1
укр. чаг. нориця 1
лісова нориця 1
хатня миша 204
лісова миша 204
пасиста миша 38
мала миша 16
звичайна мідниця 54

мала мідниця 9
велика рясоніжка 7
мала рясоніжка 5
велика білозубка 17
кріт 3
Разом звірів 694
звичайний горобець . . 53
інших пташок 1
Разом птахів . 54

хрущ звичайний 7, копр 1, вовчок 2.

РАЗОМ ПО ПРОСКУРІВСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Разом	
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>)	—	8	31	11	602	17	4	12	131	816	} Грзунів Rodentia 1502 = 89,9%
Сибірська нориця (<i>Microtus oeconomus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	1	3	4	
Нориця (невиз.) (<i>Microtus sp.</i>) . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Укр. чаг. нориця (<i>Pitymys ukrainicus</i>)	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	
Лісова нориця (<i>Evotomys glareolus</i>) .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	4	3	1	1	14	—	7	1	204	235	
Лісова миша (<i>Silvymus sylvaticus</i>) . .	—	1	4	—	159	1	2	1	204	372	
Пасиста миша (<i>Apodemus agrarius</i>) .	—	—	—	—	—	—	—	—	38	38	
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>) . . .	—	—	—	—	—	2	—	—	16	18	
Миша невизначена (<i>Mus sp.</i>)	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
Мишівка (<i>Sicista nordmanni</i>)	—	—	—	—	12	—	—	—	—	12	
Заєць (<i>Lepus europeus juv.</i>)	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
Хом'як (<i>Cricetus cricetus</i>)	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	
Звичайна мідниця (<i>Sorex araneus</i>) . . .	—	2	—	—	—	—	—	—	54	56	
Мала мідниця (<i>Sorex minutus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	1	9	10	
Велика рясоніжка (<i>Neomys fodiens</i>) .	—	—	—	—	—	—	—	4	7	11	
Мала рясоніжка (<i>Neomys milleri</i>) . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	
Велика білозубка (<i>Crocodyra leucodon</i>)	—	—	1	—	4	—	—	1	17	23	
Кріт (<i>Talpa europaea</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	
Разом звірів	4	14	37	12	796	19	13	21	694	1610	96,4%

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Разом	
Звичайн. горобець (<i>Passer domesticus</i>)	—	—	—	—	1	—	—	—	53	54	} Passer Горобців 55 = 3,3%
Польовий горобець (<i>Passer montanus</i>)	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	
Вівсянка (<i>Emberiza sp.</i>)	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	} Aves Інших птахів 5 = 0,3%
Інших птахок	—	1	—	—	1	—	—	—	1	3	
● Разом хребетних .	4	15	37	12	801	19	13	21	748	1670	100%

КОЛ. ВІННИЦЬКА ОКРУГА.

1. Вінниця. 13/VIII. 1926. І. С. Любомудров.

У лісі „Дубина“ на лісовому порубі.

1 погадка.	костолуз	1
	Разом	1

2. Бохоники Вінницького р. 21/XI. 1926. І. С. Любомудров.

На кладовищі.

Сипуха.	звичайна нориця	18	велика білозубка	1
12 погадок.	хатня миша	19	Разом звірів .	42
	лісова миша	4	звичайний горобець	1

3. Шереметка Вінницького р. 6/XI. 1927. Н. Й. Кац.

На горіщі Дослідної станції.

Сипуха.	звичайна нориця	7	мала миша	1
11 погадок.	хатня миша	4	звичайна мідця	1
	лісова миша	6	Разом звірів .	19

4. Шереметка Вінницького р. 2/XI. 1927. Н. Й. Кац.

Під соснами біля Дослідної станції.

Сипуха	звичайна нориця	4
4 погадки	Разом	4

5. Шереметка Вінницького р. XI. 1927. Н. Й. Кац. Переважно на полі.

Сова (<i>Strix sp.</i>)	звичайна нориця	14	хатня миша	1
7 погадок.	лісова нориця	1	лісова миша	1
	Разом звірів .	17		

6. Северинівка Жмеринського р. 14/XI. 1927. М. О. Вернер.

В середині цукрового заводу.

Сипуха. 46 погадок.	звичайна нориця	42	мала мідця	3
Ціл. погад. 46; пересічно	хатня миша	19	мала рясовіжка	3
в одній погадці 3 хребет-	лісова миша	34	велика білозубка	20
них.	мала миша	2	мала білозубка	3
	звичайна мідця	12	Разом звірів .	138

7. Чернятин Жмеринського р. 11/III. 1928. О. Польоха з учнями школи.

Погадки зібрано здебільшого в дуплі дуба.

Сипуха. 22 погадки. Пересічно в одній погадці 2,9 хребетних.

звичайна нориця 6	звичайний горобець 2
лісова миша 19	снігур (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>) 1
хатня миша 31	
велика білозубка 4	Разом птахів 64.
мала миша 1	

Разом звірів . 61

8. Чернятин Жмеринського р. 1/III. 1928 Л. Кухар. В каплиці.

2 погадки.	звичайна нориця 2
	лісова миша 1

Разом звірів . 3

РАЗОМ ПО ВІННИЦЬКІЙ ОКРУЗІ.

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	7	8	Разом	
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>)	18	7	4	14		42	6	2	93	} Гризунів Rodentia 237 = 82%
Лісова нориця (<i>Evotomys glareolus</i>)					1				1	
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	19	4		1		19	31		74	
Лісова миша (<i>Silvius sylvaticus</i>)	4	6		1		34	19	1	65	
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>)			1			2	1		4	
Звичайна мідія (<i>Sorex araneus</i>)			1			12			13	} Комахоїдів insectivora 47 = 16,3%
Мала мідія (<i>Sorex minutus</i>)						3			3	
Мала рясоніжка (<i>Neomys milleri</i>)						3			3	
Велика білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>)	1					20	4		25	
Мала білозубка (<i>Crocidura suaveolens</i>)						3			3	
Разом звірів	42	19	4	17		138	61	3	284	98,3%
Звич. горобець (<i>Passer domesticus</i>)	1						2		3	} Горобців Passer 3=1%
Снігур (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)							1		1	
Костолоз (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>)	1								1	} Інших птахів aves 2 = 0,7%
Разом хребетних	1	43	19	4	17	138	64	3	289	

КОЛ. ГУМАНСЬКА ОКРУГА.

1. Козацька Звиногородського р. Березень 1925. Ар. та Вал. Підоплічки.

В околицях села під деревами.

Сова	звичайна нориця 9	лісова миша 7
19 погадок.	водяний шур 1	
	хатня миша 4	Разом звірів . 21

Горобець 4

2. Козацька Звиногородського р. 18/VII. 1925. І. П.

Соснове насадження біля лісництва в лісі Довжику. Насадження посеред лісу, 1 км завширшки. Рівнобіжно лісові з обох боків ідуть поля. Уперек лісу повз насадження проходить широка дорога. Поблизу насадження є також вируби під городами.

Лісова сова (<i>Syrnium aluco</i>) 62 погадки.	звичайна нориця 39	хом'ячок 12
	лісова нориця 14	хом'як 1
	укр. чаг. нориця 3	
	лісова миша 19	Разом звірів . . . 93
	хатня миша 5	

3. Козацька Звиногородського р. IX. 1926. Зібр. учні агрошколи.

Зруйнований палац на краю парку. Парк з листяних порід з незначною домішкою насаджених ялин та сосен. Надалеко палацу за парком починаються поля. Км за 1,5 від парку ліс Довжик, що до нього полем з парку іде алея з берези, тополь та інших дерев. Повз палац за 100 м парком іде низка ставків.

Сипуха. 82 погадки.

Цілих погадок 62. Пересічно в одній погадці 2,4 хребетних. Зважено та виміряно 37 пог.

	найб.	серед.	найменш.
Вага	5,2 г.	3,2	1,3
Довжина	51 м.м.	37	29
Більш. діам.	27	22	16
Менш. діам.	21	17	13
звичайна нориця 45		мала рясоніжка 11	
водяний шур 1		мала білозубка 1	
лісова нориця 1			
хатня миша 114		Разом звірів . 197	
лісова миша 16			
мала миша 7		горобець 1	
ліскулька 1			

4. Козацька Звиногородського р. Весною 1927 р. В. Г. Підоплічка. Ліс Круглик під соснами.

25 погадок.	звичайна нориця 18
	хатня миша 4
	лісова миша 9
	хом'ячок 1
	Разом звірів . 32

5. Козацька Звиногородського р. XI. 1927. В. Г. Підоплічка.

Накрай села в садку, під грушею.

Сич. 18 погадок.	звичайна нориця 8	хом'ячок 8
	хатня миша 2	
	лісова миша 2	Разом звірів . 21
	пасиста миша 1	звичайний горобець . . . 1

6. Козацька Звиногородського р. XI. 1927 В. Г. Підоплічка.

Соснова посадка, в лісі Довжику.

Лісова сова. (<i>Syrnium aluco</i>) 65 погадок.	звичайна нориця 68	ласка (<i>Mustela sp.</i>) 2
	лісова нориця 8	
	хатня миша 1	Разом звірів . 97
	лісова миша 11	
	хом'ячок 7	зіблик 1

7. Козацька Звиногородського р. 12/XII. 1927. В. Г. Підоплічка. Руїни палацу в парку.

Сипуха. 27 погадок.	звичайна нориця 27	мала білозубка 2
	хатня миша 15	мала рясоніжка 10
	лісова миша 7	
	мала миша 1	Разом звірів . 64
	хом'ячок 2	

8. Козацька Звиногородського р. XII. 1927. В. Г. Підоплічка.

Мішане насадження в лісі Довжику.

Зимняк (Archibuteo lagopus) 5 погадок.	звичайна нориця	9
	хом'ячок	1

Разом звірів . 10

9. Козацька Звиногородського р. 1928. В. Г. Підоплічка.

Сич 9 погадок.	звичайна нориця	4	хом'ячок	3
	хатня миша	2		
	лісова миша	1		

Разом звірів . 10

10. Козацька Звиногородського р. 29/III. 1928. В. Г. Підоплічка.

На краю села в садку під грушею.

Сич. 16 погадок.	звичайна нориця	11	хом'ячок	2
	хатня миша	5		
	лісова миша	2		

Разом звірів . 20

геотруп 1

11. Козацька Звиногородського р. 1928. Весна. В. Г. Підоплічка.

Руїни палацу в парку.

Сипуха. 155 погадок. Шл. погад. 61 перес. в одній погадці 2,4 хре- бетних.	звичайна нориця	162	звичайна мідниця	2
	укр. чаг. нориця	1	мала мідниця	2
	лісова нориця	1	велика білозубка	8
	хатня миша	105	мала білозубка	2
	лісова миша	63	мала рясошжка	10
	пасиста миша	1		
	мала миша	5		
	хом'ячок	7		
	хом'як	1	жаба-землянка	1
	мишівка	1		

Разом звірів . 371

12. Козацька Звиногородського р. 25/IV. 1928. В. Г. Підоплічка.

Зимняк (Archibuteo lagopus) 12 погадок.	звичайна нориця	22	хом'ячок	2
	хатня миша	1		
	лісова миша	6		

Разом звірів . 31

13. Сverdликове Підвисоцького р. 18/V. 1925. С. П. Іванов. Поле.

Шуліка (Milvus sp.) 2 погадки.	Краплистий ховрах	2
	звичайна нориця	2

Разом 4

14. Калниболото (Катеринопіль) 13/V. 1925. С. І. Іванов.

Поле за 10 км від села

Шуліка. (Milvus sp.) 3 погадки.	краплистий ховрах	2	звичайна нориця	1
	хом'як	1		
	водяний щур	1		

Разом звірів . 5

15. Теклівка Бабанського р. 27/V. 1925. С. П. Іванов.

Кладовище біля поля.

Сова. 3 погадки.	звичайна нориця	2	хатня миша	1
	нориця (невиз.)	1	лісова миша	1
	лісова нориця	1	миша (невиз.)	1

Разом звірів . 7

16. Теклівка Бабанського р. 27/V. 1925. С. П. Іванов. Поле.

Шуліка 2 погадки.	краплистий ховрах	2
----------------------	-----------------------------	---

Разом 2

17. Острівець Підвисоцького р. 3/V. 1925. С. П. Іванов. Поле.

Шуліка.	краплистий ховрах	3
3 погадки.	звичайна нориця	1
	Разом	4

18. Гумань Софіївка. 25/VI. 1925. С. П. Іванов. Під дубами.

Сова.	лісова миша	1	мідниця	1
3 погадки.	миша (не виз.)	1		
	лісова нориця	3	Разом звірів .	6

19. Гумань. 1927. І. А. Бінківський

4 погадки.	звичайна нориця	4
	горобець	1
	Разом	5

20. Гумань. Ліс „Білогрудівська дача“ 17/IV. 1928. І. А. Бінківський. Під соснами та ялинами.

8 погадок.	звичайна нориця	6	Костолуз (Coccoth. cocco-	
	лісова миша	2	hraustes)	1
	хом'ячок	2		
	Разом звірів .	10		

21. Гумань. 2/V. 1928. І. А. Бінківський. Ліс „Круглик“ під деревом.

15 погадок.	звичайна нориця	19	хом'ячок	3
	водяний щур	1		
	лісова миша	1	Разом звірів .	17

22. Гумань. Софіївка. 5/V. 1928. Я. К. Гижицький. На вгороді.

3 погадки.	звичайна нориця	2	хатня миша	1
	лісова нориця	1	Разом звірів .	4

23. Калниболото (Катеринопіль). 22/VIII. 1928. І. П.

На дзвіниці церкви, що стоїть серед села над річкою Гнилим Тікичем. Річкова пійма від церкви на віддалі 200 м, за 0,75 км від церкви починаються поля.

Сипуха.	звичайна нориця	1065	мала мідниця	9
965 погадок.	нориця (не виз.)	2	мала білозубка	14
Ціл. пог. 137. Перес. в од-	укр. чаг. нориця	3	вел. білозубка	35
ній погадці 2,3 хребетних.	лісова нориця	2	мала рясоніжка	82
	водяний щур	2	вел. рясоніжка	1
	хатня миша	739	вел. вечерниця	1
	лісова миша	130	Разом звірів .	2175
	ліс. чи пас. миша	8	звич. горобець	40
	мала миша	30	ластівка	1
	хом'ячок	7	інших пташок	4
	звичайний пацюк	1	Разом птахів .	45
	лісова соя	1		
	звичайна мідниця	63		

24. Бутвинівка Христинівського р. 24/VIII. 1928. І. П. В школі на горіщі.

Сич	звичайна нориця	4	жаба-землянка	1
6 погадок	хом'ячок	1		
	Разом звірів .	5		

Крім того, було ще 8 погадок з останків комах (жуків та ін.).

25. Бутвинівка Христинівського р. 24/VIII. 1928. І. П.

Під ялинами біля церкви і біля школи. Церква від школи стоїть на віддалі 300 м. Повз церкву протікає річка. Навкруги село. Школа міститься в колишній економії. Зараз за школою поля.

Вухата сова	звичайна нориця	114	лісова миша	5
74 погадки	сibir. нориця	1	хом'ячок	4
(деформовані)	водяний щур	1		
	хатня миша	1	Разом звірів .	126

Всі згадані погадки давні, видимо з зими 1927 р. У них яскраво виявлено фавну поля. Цікаво, що майже нема хатньої миші.

КОЛ. ШЕВЧЕНКІВСЬКА (ЧЕРКАСЬКА) ОКРУГА.

1. Корсунь. 1925. О. П. Кришталь. Різні погадки з околиць Корсуня.

15 погадок.	звичайна нориця 8	хом'ячок 3
	хатня миша 4	
	лісова миша 2	Разом звірів. 18
	пасиста миша 1	

2. Корсунь 1/II 1927. О. П. Кришталь.

Парк, під соснами.

Вухата сова. 105 погадок (деформовані)	звичайна нориця 48	хом'ячок 14
	лісова нориця 4	мала білозубка 1
	хатня миша 21	
	лісова миша 88	Разом звірів 176
		звичайний горобець . . . 2

3. Корсунь. 17/VI. 1927. О. А. Рубан.

Парк, під соснами.

Вухата сова. 31 погадка (деформовані)	звичайна нориця 14	хом'ячок 5
	хатня миша 11	
	лісова миша 21	Разом звірів. 53
	пасиста миша 2	вівсянка 1

4. Корсунь 25/IX. 1927. О. П. Кришталь

В дуплі у лісі Круглику.

Сипуха. 9 погадок	звичайна нориця 7	хом'ячок 1
	хатня миша 10	лісова соя 1
	лісова миша 7	мала білозубка 1
	пасиста миша 1	
	мала миша 1	Разом звірів. 29

5. Корсунь 22/II. 1928. О. П. Кришталь.

4 погадки.	звичайна нориця 5	
	хом'ячок 1	
		Разом звірів. 6

6. Корсунь. 2/III. 1928. О. П. Кришталь.

Парк, під соснами.

Вухата сова 25 погадок.	звичайна нориця 16	звичайний горобець . . . 1
	хатня миша 14	польовий горобець . . . 1
	лісова миша 5	
	хом'ячок 4	Разом горобців 2
	звичайний пацюк 1	
	мала білозубка 1	
		Разом звірів. 41

7. Яблунівка Корсунського р. 9/V. 1926. О. П. Кришталь.

В дуплі дуба.

Цілих погадок 52. Пересічно в одній погадці 3,4 хребетних. Зважено та виміряно 20 погадок.

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.	
	найб. 8,1	60	34	22	
	серед. 5,73	43	28	20	
	найм. 3,8	32	24	18	
Сипуха	звичайна нориця . . . 36				мала рясоніжка . . . 1
87 погадок.	хатня миша 211				
	лісова миша 39				Разом звірів. 296
	мала миша 3				
	хом'ячок 5				звич. горобець 2
	мала білозубка 1				жаба-землянка 1

РАЗОМ ПО ГУМАНСЬКІЙ ОКРУЗІ

№№ аналіз	Розподіл за днями																									Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
Звичайна норича (<i>Microtus arvalis</i>).	9	39	45	18	8	68	27	9	4	11	162	22	2	1	2	1	4	6	12	2	1065	4	114	1635		
Сибірська норича (<i>Microtus oeso-</i> <i>popus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1		
Норича (невизн.) (<i>Microtus sp.</i>) . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3		
Лісова норича (<i>Evotomys glareolus</i>)	—	14	1	—	8	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	3	—	—	—	1	2	—	—	31		
Укр. чагарн. норича (<i>Pitymus ukra-</i> <i>inicus</i>)	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	7		
Водяний щур (<i>Arvicola amphibius</i>) .	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	7		
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>) . . .	4	5	114	4	2	1	15	—	2	5	105	1	—	1	—	—	—	—	—	1	739	—	1	1000		
Лісова миша (<i>Silvinius sylvaticus</i>) .	7	19	16	9	2	11	7	—	1	2	63	6	—	1	—	1	—	2	1	—	130	—	5	283		
Пасиста миша (<i>Arodemus agrarius</i>).	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2		
Лісова чи пасиста миша (<i>Arode-</i> <i>mus sp.</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	8		
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>) . . .	—	—	7	—	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	43		
Миша (невизн.) (<i>Mus sp.</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2		
Звичайний пацюк (<i>Rattus norve-</i> <i>gicus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1		
Хом'ячок (<i>Crictetus migratorius</i>) .	—	12	—	1	8	7	2	1	3	2	7	2	—	—	—	—	—	2	3	—	7	1	4	62		
Хом'ячок (<i>Crictetus cricetus</i>)	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3		
Ліскулька (<i>Muscardinus avellanarius</i>)	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
Лісова соя (<i>Duromys nitedula</i>) . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1		
Мишівка (<i>Sicista nordmanni</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		

Гризунів
Rodentia
3100 = 91,4%

8. Мліїв Городищенського р. Червень 1926. П. Г. Краснюк та М. О. Яковлів

У церкві на дзвіниці. Церква стоїть у селі недалеко од поля. Через село протікає р. Вільшанка.

Сипуха. 73 погадки.	звичайна нориця	76	звичайний горобець	4
Ціл. погад. 24, перес.	хатня миша	81	польовий горобець	2
в одній погадці 2,7 хребетних.	лісова миша	14	синиця	1
	мала миша	3	інших пташок	2
	вел. рясоніжка	1		
	мала рясоніжка	1	Разом птахів	9
	мала білозубка	11		
	Разом звірів	187	жаба-землянка	1

9. Мліїв Городищенського р. 30/VII. 1927. І. П.

На дзвіниці церкви там де і в 1926 р.

Сипуха.	звичайна нориця	112	мала білозубка	22
170 погадок. Цілі пог.	укр. чаг. нориця	1	Разом звірів	449
60. Перес. в одній погадці 2,8 хребетних.	хатня миша	239	звичайний горобець	23
	лісова миша	38	інших птахів	2
	пасиста миша	1	Разом птахів	25
	мала миша	18	жаба-землянка	3
	лісова соня	3		
	звичайна мідця	6		
	вел. рясоніжка	6		
	мала рясоніжка	3		

10. Руська Поляна Черкаського р. 29/IX 1926. І. П.

В церкві на дзвіниці. Церква стоїть в селі біля самого краю. З півночі до села прилягає великий сосновий ліс, а з південно-східного боку широкий рівний степ (поля).

Сипуха.	звичайна нориця	93	мала мідця	1
206 погадок.	хатня миша	327	вел. рясоніжка	1
	лісова миша	55	мала білозубка	11
	пасиста миша	6	Разом звірів	506
	хом'ячок	6	звичайний горобець	7
	мишівка	4	жаба-землянка	1
	звичайна мідця	2		

липневий хрущ 2, геотруп 3.

11. Трушівці Медведівського р. 30/IX. 1926. І. П.

Біля церкви та на піскових кучугурах. На північ од с. Трушівців лежать поля; на південь понад річкою Тясмином біля самого села великі піскові кучугури. На цих кучугурах росте тільки шельг, з звірят тільки зрідка тут риють нори лісові миші.

Сич.	звичайна нориця	1	лісова миша	4
6 погадок.	хатня миша	4	Разом звірів	9

12. Кол. Миколаївський монастир біля мч. Мадведівки (за 3 км) 2/X. 1926 І. П.

На горіщі зимової церкви. Монастир стоїть біля самої р. Тясмина на рівному місці (пійма). На південь від пійми йде узгориста, ярста місцевість, занята поллями, ще далі приблизно за 1,5 км листяний ліс; з півночі над р. Тясмином простяглися великі піскові кучугури.

Сипуха.	звичайна нориця	50	мала білозубка	1
90 погадок.	сibir. нориця	6	звичайна вечерниця	1
	водяний шур	5	Разом звірів	165
	хатня миша	25	звичайний горобець	10
	лісова миша	22	горобець	2
	мала миша	5	Разом горобців	12
	пацюк	1	жаба-землянка	3
	хом'ячок	9		
	звичайна мідця	16		
	мала мідця	1		
	вел. рясоніжка	23		

13. Лозоватка Шполянського р. 13/VIII. 1926. І. П.

Гамазея у паровому млині. Млин стоїть у селі. Селом тече невеличка річечка, на північ від млина поля.

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.	
Сипуха.	найб.	7,3	47	30	21
	серед.	4,76	38	26	18
	найм.	3,5	30	22	16

80 погадок. Цілих погадок 55; пересічно в одній погадці 2,7 хребетних. Виміряно та зважено 20 погадок.

звичайна нориця	60	мала білозубка	3
хатня миша	78		
лісова миша	19	Разом звірів .	168
мала миша	1	звичайний горобець . . .	1
хом'ячок	2	інших пташок	1
мишівка	2	Разом птахів .	2
вел. білозубка	3	жаба-землянка	48

носоріг 1.

14. Лозоватка Шполянського р. 1/IV. 1927. В. Г. Підоплічка.

Під соснами.

15 погадок.	звичайна нориця	7	мала миша	1
	лісова нориця	1	хом'ячок	4
	водяний щур	1		
	хатня миша	6	Разом звірів .	28
	лісова миша	8		

15. Кол. Мошногірський монастир 1/VII. 1927. І. П.

На дзвіниці. Монастир стоїть у лісі над самим болотом Ірдн'я, км за 2 на південь від с. Мошен. У радіусі 0,25 км навколо монастиря розкидані садки й до 10 будівель. За 250 м від монастиря є ставок, менший від 1 га. У садках та між ними є посівна площа. Усе це оточене суцільним листяним лісом; переважають граб, дуб, липи тощо. Біля болота Ірдн'я, що безпосередньо межує з монастирською садибою та по самому болоті цілими участками та групами росте вільха. Болото Ірдн'я подекуди зовсім дике непролазне через густі зарості кропиви, осок, очерету тощо. По ньому трапляються звалені струхлявілі стовбури дерев, що провалюються, коли на них стати ногами. Вздовж болота проведено осушну каналу, що тепер поросла різним зіллям, а подекуди ще добре проводить воду. На великій площі болота сінокоси.

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.	
	найб.	8,7	66	37	30
	серед.	4,6	42	28	21
	найм.	1,4	26	18	15

Сипуха.

звичайна нориця	40	мала рясоніжка	3
темна нориця	17	звичайна мідія	240
укр. чаг. нориця	32	мала мідія	43
лісова нориця	9	мала білозубка	3
хатня миша	107		
лісова миша	71	Разом звірів .	656
пасиста миша	27		
мала миша	15	звичайний горобець . . .	7
миша (не визн.)	5	польов. горобець	1
хом'ячок	2	ластівка	1
ліскулька	5	інших птахів	2
лісова соня	1		
вел. рясоніжка	36	Разом птахів .	11

РАЗОМ ПО ШЕВЧЕНКІВСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№№ а н а л і з	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Разом
Звичайна норича (<i>Microtus arvalis</i>) .	8	48	14	7	5	16	36	76	112	93	1	50	60	7	40	1	11	585
Темна норича (<i>Microtus agrestis</i>) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	17
Сибірська норича (<i>Microtus oesopolomus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	6
Укр. чаг. норича (<i>Pitymys ukrainicus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	32	1	—	34
Лісова норича (<i>Evotomys glareolus</i>) .	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	—	—	14
Водяний шур (<i>Arvicola amphibius</i>) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1	—	—	—	6
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	4	21	11	10	—	14	211	81	239	327	4	25	78	6	107	7	11	1155
Лісова миша (<i>Silvinius sylvaticus</i>) . .	2	88	21	7	—	5	39	14	38	55	4	22	19	8	71	1	10	404
Пасяста миша (<i>Arodemus agrarius</i>) .	1	—	2	1	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	27	—	—	38
Мала миша (<i>Micrognomys minutus</i>)	—	—	—	1	—	—	3	3	18	—	—	5	1	1	15	—	—	47
Миша (<i>Mus sp.</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	5
Хом'ячок (<i>Cricketulus migratorius</i>) . . .	3	14	5	1	1	4	5	—	—	6	—	9	2	4	2	1	17	74
Пацюк (<i>Rattus sp.</i>)	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2
Ліскулька (<i>Muscardinus avellanarius</i>) .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	5
Лісова соня (<i>Durognomys nitidula</i>) : . . .	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	5
Мишвека (<i>Sicista nordmanni</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—	—	—	6

Гризунів
Rodentia
2404 = 80,5%

16. Сміла. 20/VIII. 1928. I. П.

У містечку на дзвіниці костюлу. Костюл стоїть за 300 м од р. Тяснину так само й од поля.

Сипуха.	звичайна нориця 1	звичайна мідія 1
7 погадок.	укр. чаг. нориця 1	вел. рясоніжка 1
	хатня миша 7	
	лісова миша 1	Разом звірів . 13
	хом'ячок 1	жаба-землянка 5

17. Бобринська 17/VIII. 1928 I. П.

На млині на краю села. Зараз же починається поле.

Сич.	звичайна нориця 11	хом'ячок 17
50 погадок (деформовані).	хатня миша 11	Разом звірів . 49
	лісова миша 10	
копр. 1; кукур. жук 1		жаба-землянка 3

КОЛ. КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКА ОКРУГА.

1. Удрівці Солобковецького р. XI. 1926. М. М. Марич. На дзвіниці.

Сич.	звичайна нориця 1	горобець 1
12 погадок.	хатня миша 9	жаба-землянка 4
	лісова миша 2	
	мишівка 1	
	Разом звірів . 13	
	хрущ 3.	

2. Товтри біля с. Баришівки (околиці Кам'янця-Подільського) 25/IX. 1928. I. П.

У печерці одної з Товтр, кістки були перемішані з землею, за 0,25 км ліс і село Баришівка.

Сич	звичайна нориця 3	звичайна мідія 2
біля 12 погадок.	хатня миша 1	мала мідія 1
	лісова миша 1	вел. білозубка 1
	лісова нориця 2	
	ховрах 1	Разом звірів . 14
	сося-вовчок 2	

3. Товтри біля с. Баришівки (околиці Кам'янця-Подільського) 25/IX. 1928. I. П.

В конурках Товтрів та під їхніми виступами.

Сич.	звичайна нориця 1	вел. білозубка 1
7 погадок.	хатня миша 1	Разом звірів . 7
	лісова миша 4	

Крім того, в усіх погадках останки геотрунів та інших жуків.

4. Слобода Кульчівська Довжинецького р. 25/IX. 1927. I. П.

Під ялинами, що ними обсаджено сад. Попід садом тече річечка Мукша.

Сич	звичайна нориця 10	велика білозубка 1
та ін. совн.	хатня миша 5	
25 погадок.	лісова миша 12	Разом звірів . 28

Крім того, в погадках знайдено кілька жуків геотрунів.

5. Слобода Кульчівська Довжинецького р. 25/IX. 1927. I. П.

На горищі хатки-сушні в згаданому вище садку, що має площу в кілька га.

	Вага	Довжина	Більший діам.	Менший діам.
Сипуха.	найб. 5,1	49	29	21
	серед. 3,9	40	25	19
	найм. 2	32	22	14

21 погадка. З цих погадок виміряно й зважено 10 шт. Пересічно в одній погадці 3,4 хребетних.

звичайна нориця 18
хатня миша 7
лісова миша 9
мишівка 1
звичайна мідича 1

мала рясяніжка 1
вел. білозубка 35

Разом звірів . 72

Усі погадки, що з них добуто перерахованих звірів, були зовсім свіжі. На горищі, де їх зібрано, спостережено також і саму сипуху, що оселилася на горищі десь коло 1/IX 1927 р. Жадних ознак, що сипуха раніш перебувала на горищі, не було, бо горище було добре вимашчене. На обох фронтонах горища великі дірки, що крізь них дуже тягне, тому видимо рвніше ніяка сова на горищі не держалася.

А що всі погадки свіжі й ознак, що сови тут перебували, у вигляді сміття та трухлих погадок на горищі не знайдено, то є всі підстави, щоб зробити такий висновок: сипуха оселилася, як зазначено десь коло 1 вересня й до 25-го вересня встигла викинути 21 погадку. Тому перераховані звірята являють вересневу фауну саду. Сипуха ж заселила горище в наслідок місцевої міграції.

6. Шатава Дунаївецького р. X. 1927. М. О. Вернер.

Зібрано по дорозі на Шатаву.

Сич. 32 лісова миша 4
30 погадок. хатня миша 1

Разом звірів . 37

Крім того, в погадках було 8 геотрунів.

7. Бевзе економія Макіївського комбінату. 13/X. 1927. М. О. Вернер.

Сич. 5
2 погадки. хатня миша 1

Разом звірів . 6

РАЗОМ ПО КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	7	Разом	
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>)	1	3	1	10	18	32	5	70	Гризунів Rodentia 134 = 73,6%
Лісова нориця (<i>Evotomys glareolus</i>)	—	2	—	—	—	—	—	2	
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	9	1	1	5	7	1	1	25	
Лісова миша (<i>Silvimus sylvaticus</i>)	2	1	4	12	9	4	—	32	
Ховрах (<i>Citellus citellus</i>)	—	1	—	—	—	—	—	1	
Соня-вовчок (<i>Glis glis</i>)	—	2	—	—	—	—	—	2	
Мишівка (<i>Sicista nordmanni</i>)	1	—	—	—	1	—	—	2	Комахоїдів Insectivora 43 = 23,6%
Велика мідича (<i>Sorex araneus</i>)	—	2	—	—	1	—	—	3	
Мала мідича (<i>Sorex minutus</i>)	—	1	—	—	—	—	—	1	
Мала рясяніжка (<i>Neomys milleri</i>)	—	—	—	—	1	—	—	1	
Велика білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>)	—	1	1	1	35	—	—	38	
Разом звірів	13	14	7	28	72	37	6	177	= 97,2%
Горобець (<i>Passer</i> sp.)	1	—	—	—	—	—	—	1	Гороб. <i>Passer</i> 1 = 0,6%
Жабка-землянка (<i>Pelobates fuscus</i>)	4	—	—	—	—	—	—	4	Жаб <i>P. fuscus</i> 4 = 2,2%
Разом хребетних	18	14	7	28	72	37	6	182	= 100%

КОЛ. МОГИЛІВСЬКА ОКРУГА.

1. Мурафа. 15/III. 1927. М. О. Вернер. Садок біля костьолу.

Ці погадки зібрали й закопали під яблуною як „угноєння“, викопав їх М. О. Вернер Вухата сова. Цілих погадок 130; пересічно в одній погадці 1,5 хребетних. Виважено та виміряно 100 погадок

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.
найб.	4,4	50	25	20
серед.	2,2	34	19,4	13,2
найм.	1,1	23	12	8
звичайна нориця	614			мала білозубка 3
водяний шур	1			
лісова нориця	1			Разом звірів . 1509
хатня миша	164			
лісова миша	670			звичайний горобець . . . 7
мала миша	13			польов. горобець 3
хом'ячок	41			звичайна вівсянка 6
мала рясоніжка	1			інших пташок 4
вел. білозубка	1			Разом птахів . 20

2. Мурафа. 19/I. 1927. М. О. Вернер. Садочок під соснами, біля костьолу.

Вухата сова.	звичайна нориця	8	хом'ячок	2
14 погадок	хатня миша	6		
	лісова миша	7		Разом звірів . 24
	мала миша	1		

3. Деревчин. 12/VI. 1926. М. О. Вернер.

Баштка над воловнюю в економії. До економії прилягає з заходу великий парк, з півдня і з сходу село, з півночі поля.

Сипуха. 48 погадок. Цілих погадок 11; перес. в 1 пог. 2,5 хребетних.

звичайна нориця	81	кріт	1
хатня миша	25		
лісова миша	7		Разом звірів . 117
хом'ячок	2		
мала білозубка	1		звичайний горобець . . . 3

4. Деревчин Мурафського р. 6/XII. 1926. М. О. Вернер.

Комора цукроварні над річкою.

Сич.	звичайна нориця	3	
6 погадок.	хатня миша	4	
			Разом звірів . . 7

5. Деревчин Мурафського р. 6/IX. 1927 I. Підоплічка та М. О. Вернер.

Деревчинська цукроварня; на горищі комори.

Сипуха. 22 погадки. Пересічно в одній погадці 3,1 хребетних.

звичайна нориця	37	мала мідія	1
хатня миша	11	вел. білозубка	3
лісова миша	13	мала білозубка	1
хом'ячок	1		
звичайна мідія	1		Разом звірів . 68

6. Деревчин Мурафського р. 16/IX 1927. І. Підоплічка та М. О. Вернер. На тому ж горіщі в цукроварні.

Сич.	звичайна нориця	7	вел. білозубка	1
10 погадок.	хатня миша	1		
	лісова миша	2	Разом звірів	11

7. Деревчин Мурафського р. 16/IX. 1927. М. О. Вернер та І. П. Підоплічка

На горіщах та в гамазеї деревчинської економії.

Сипуха.	звичайна нориця	68	звич. горобець	2
77 погадок.	хатня миша	69	ластівка	1
Цілих погад. 38; пересічно в одній пог. 2,5 хребетн.	лісова миша	40		
	хом'як	1	Разом птахів	3
	вел. білозубка	9		
	мала білозубка	3		

Разом звірів . 190

8. Залізн. ст. Немерча. 22/ I. М. О. Вернер. По дорозі.

9 погадок.	звичайна нориця	3
	хатня миша	4
	лісова миша	4

Разом звірів . 11

9. Немерча. 18/VII. 1927. І. С. Любомудров.

Скраю на „точку“ в печері в пісковикових скелях, у лісі, недалеко річечка.

Сипуха. Цілих погадок 31; пересічно в одній погадці 3,4 хребетних.
37 погадок. Виміряно й зважено 31 погадку:

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.
найб.	7,1	65	31	24
серед.	4,1	40	24,5	16,1
найм.	1,4	26	17	7
звичайна нориця	50			
хатня миша	13			
лісова миша	46			
мала миша	1			
			вел. білозубка	9
			мала білозубка	3
			мала рясоніжка	2

Разом звірів . 124

10. Обухівська економія біля ст. Котюжани. 29/III. 1926. М. О. Вернер. Руїни воловні.

5 погадок.	звичайна нориця	1
	лісова миша	6

Разом звірів . 7

11. Попелюхи В.-Ольчезайвського комбінату. 28/XI. 1927. М. О. Вернер. На горіщі пустої кузні.

12 погадок.	звичайна нориця	12	велика білозубка	1
	лісова миша	2		

Разом звірів . 15

12. Попелюхи В.-Ольчезайвського комбінату. 28/XI. 1928. М. О. Вернер.

Економія, у воловні під стіною.

Сипуха Цілих погадок 34; пересічно в одній погадці 2,6 хребетних.
122 погадки. Виміряно та зважено 15 погадок.

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.
найб.	7,5	70	34	25
серед.	3,9	39,5	25	19
найм.	1,2	23	20	14

звичайна нориця	78	мала білозубка	5
хатня миша	140	мала рясоніжка	3
лісова миша	69		
мала миша	1	Разом звірів .	315
хом'ячок	3		
вел. білозубка	16	звич. горобець	2

геотруп 1, хрущ 1.

13. Пилинівка Бабчинецького р. 17/IX 1927. М. О. Вернер та І. Г. Підоплічка. У вапняковому проваллі в кам'яних конурах.

Сич.	звичайна нориця	2	лісова миша	2
6 погадок.	хатня миша	2		

Разом звірів 6

Крім того, добуто ще кілька погадок з останків геотрупів та інших жуків. В них жуків були дуже потрошені останки мишей.

14. Борівка Бабчинецького р. 18/IX. 1927. І. Г. Підоплічка та М. О. Вернер. У нечинній цукроварні серед машин.

Сипуха.	звичайна нориця	38	мала білозубка	8
	хатня миша	10	мала рясоніжка	1
19 погадок. Пересічно	лісова миша	12		
в одній погадці 4 звірят.	вел. білозубка	6	Разом звірів .	75

15. Моївка Бабчинського р. 19/IX. 1927. І. П.

На горищі будинку біля цукроварні.

Сипуха.	звичайна нориця	1	мала миша	1
1 погадка.	хатня миша	2		

Разом звірів 4

16. Гонорівка Ямпільського р. 22/IX. 1927. І. П.

На горищі в одній з будівель цукроварні.

Сич. 172 погадки	звичайна нориця	43	горобець	1
Цілих погадок 57; пересічно	хатня миша	129	посмітюха	1
в одній погадці	лісова миша	24		
1,2 хребетних.	хом'ячок	7	Разом птахів .	2
	мала білозубка	2		

Разом звірів 205

17. Дзигівка Ямпільського р. 22/IX. 1927. М. О. Вернер та І. Г. Підоплічка. На горищі в костьолі. Костьол стоїть серед села.

Сипуха.	звичайна нориця	143	пізній кажан	1
127 погадок. Цілих	лісова нориця	1	вухан	1
погадок 27; пересічно	хатня миша	161		
в одній погад.	лісова миша	73	Разом звірів 402	
1,2 хребетних.	хом'ячок	6		
	мала рясоніжка	1	звичайний горобець	4
	вел. білозубка	8	інших птахів	1
	мала білозубка	7	Разом птахів .	5

18. Гармаки Барського р. 29/IX. 1927. М. О. Вернер.

На горищі в зерносовищі.

Сипуха.	звичайна нориця	12	мала рясоніжка	1
9 погадок.	лісова миша	3		
	звичайна мідія	4	Разом звірів 22	
	мала мідія	2	ластівка	1

РАЗОМ ПО МОГИЛІВСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№ № аналіз.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Разом
Звичайна норичя (<i>Microtus arvalis</i>)	614	8	81	3	37	7	68	3	50	1	12	78	2	38	1	43	143	12	1201
Водяний щур (<i>Arvicola amphibius</i>)	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Лісова норичя (<i>Evotomys glareolus</i>)	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	164	6	25	4	11	1	69	4	13	—	—	140	2	10	2	129	161	—	741
Лісова миша (<i>Silvimus sylvaticus</i>)	670	7	7	—	13	2	40	4	46	6	2	69	2	12	—	24	73	3	980
Мала миша (<i>Microtus minutus</i>)	13	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	17
Хомячок (<i>Sciurus migratorius</i>)	41	2	2	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	7	6	—	62
Хомяк (<i>Sciurus cricetus juv.</i>)	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Звич. мідниця (<i>Sorex araneus</i>)	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5
Мала мідниця (<i>Sorex minutus</i>)	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3
Мала ясоніжка (<i>Neomys milleri</i>)	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	1	1	9
Білозубка (<i>Crocodyra leucodon</i>)	1	—	—	—	—	3	1	9	9	—	1	16	—	6	—	—	8	—	54
Мала білозубка (<i>Crocodyra suaveolens</i>)	3	—	1	—	1	—	3	—	3	—	—	5	—	8	—	2	7	—	33
Кріг (<i>Tatra europaea</i>)	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Півний кажан (<i>Ept. serotinus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Вухан (<i>Plecotus auritus</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Разом звірів	1509	24	117	7	68	11	190	11	124	7	15	315	6	75	4	205	402	22	3113
Звичайн. горобець (<i>Passer domesticus</i>)	7	—	3	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	4	—	18
Польов. горобець (<i>Passer montanus</i>)	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Горобець (<i>Passer sp.</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Посмітюха (<i>Galerita cristata</i>)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Вісянка (<i>Emberiza citrinella</i>)	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Ластівка (<i>Hirundo sp.</i>)	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Інших птахів	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Разом хребетних	1529	24	120	7	68	11	193	11	124	7	15	317	6	75	4	207	407	23	3149

Гризунів
Rodentia
3005 = 95,3%

Комахолів
Insectivora
108 = 3,5%

Горобців
Passer
22 = 0,7%

Інш. пта-
шок Aves
= 14 = 0,5%

= 100%

КОЛ. ТУЛЬЧИНСЬКА ОКРУГА.

1. Стрільники Шпиківського р. 18/III. 1927. М., М., Г., Вернер та Н. Матвієва.

Ялинова та соснова посадка.

Зимняк.	звичайна нориця	38	мала білозубка	1
30 погадок.	хатня миша	5		
	лісова миша	17		
	вовчок 1.			
			Разом звірів 61	

2. Стрільники Шпиківського р. 1/IV 1927. М. О. Вернер.

Руїни магазину в економії.

Сич.	звичайна нориця	12	лісова миша	1
18 погадок.	хатня миша	3		
			Разом звірів 16	

3. Стрільники Шпиківського р. 15/XI. 1927. І. П.

Ялинове насадження років 15. На схід од насадження ліс, а на захід великий польовий простір: бурякові плянтації, озима та ярова стерня. Попід самим насадженням, що розкинулося на західньому лагідному схилі, тече невеличкий струмочок. З північного боку від насадження село Стрільники та економія (будинки й стирги). Збираючи погадки, спостережено 6 вухатих сов. На полях під той час помічалось чимало хатніх мишей. Судячи з того, що погадки здебільшого добре збереглися й належали кільком совам, кількість хребетних 2080 штук, добуту з них знищено за три—чотири місяці. Дуже важливо відмітити, що на тих полях, де під час збирання погадок було до 6000 мишачих нір і взагалі багато „мишей“, на весні 1925 року мишей майже не було, вони за зиму 1924—1925 р.р. зникли. Отже од одної мишачої напасти до другої в Стрільниках пройшло всього 2,5 роки.

Вухата сова. Цілих погадок 145. Пересічно в одній погадці 1,7 хребетних.
(Asio otus) 1223 погадки Виміряно і зважено 120 погадок.

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.
найб.	3,8	60	29	19
серед.	1,8	34	18	12,9
найм.	0,3	13	9	0,9
звичайна нориця	1240			
українська чаг. нориця	2			
лісова нориця	6			
хатня миша	182			
лісова миша	588			
мала миша	12			
хом'ячок	42			
ліскулька	4			
			мала мідія	1
			Разом звірів 2077	
			звичайний горобець	1
			інших пташок	2
			Разом птахів 3	

4. Стрільники Шпиківського р. 30/VII. 1928. М. О. Вернер.

В тій же ялиновій посадці.

Вухата сова.	звичайна нориця	304	мала миша	1
206 погадок.	лісова нориця	1	хом'ячок	4
	хатня миша	4		
	лісова миша	36		
			Разом звірів 350	

5. Стрільники Шпиківського р. 7/VIII. 1928. І. П.

В тій же ялиновій посадці.

Вухата сова.	звич. нориця	794	ласка	1
581 погадки.	укр. чаг. нориця	1		
	лісова нориця	3		
	хатня миша	9		
	лісова миша	134	зяблик	1
	мала миша	2	інших пташок	2
	хом'ячок	7		
			Разом птахів . 3	

6. Стрільники Шпиківського р. 30/X. 1928. М. О. Вернер.

В тій же ялиновій посадці.

Вухата сова. 68 погадок.	звичайна нориця 83	велика білозубка 1
	хатня миша 4	
	лісова миша 23	Разом звірів 114
	хом'ячок 3	звичайний горобець . . . 1

7. Ст. Журавлівка Папнярського р. 23/IX. 1927. І. П.

Під грушею і грабком на галявині в лісі. Ліс невеличкий за 20. В лісі є городи й сади.

Сова. 16 погадок.	звичайна нориця 20	ліскулька 2
	укр. чаг. нориця 4	
	лісова миша 11	Разом звірів 40
	миша 1	
	хом'ячок 2	пташок 1

8. Томашпіль. 24/IX. 1927. М. О. Вернер.

В костельному дворі. На горищі костелу нема погадок; темно й нема дірок надвір.

Синуха. 1 погадка.	звичайна нориця 4
	хом'ячок 1
	Разом 5

9. Томашпіль. 23/IX. 1927. І. П.

Прозалля. 1 погадка кобчика.

хатня миша 1
Разом 1

10. Антопільський хутір Томашпільського комбінату. 23/IX. 1927. М. О. Вернер.

На горищі нежилої будівлі в економії.

Синуха. 34 погадки. Цілих погадок 15, пересічно в одній погадці 3,2 хребет- них	звичайна нориця 35	вел. білозубка 1
	хатня миша 27	
	лісова миша 31	Разом звірів . 109
	мала миша 1	
	хом'ячок 14	пташка 1

РАЗОМ ПО ТУЛЬЧИНСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Разом
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>) . . .	38	12	1240	304	794	83	20	4	—	35	2530
Укр. чагарник. нориця (<i>Pitymys ukrainicus</i>) .	—	—	2	—	1	—	4	—	—	—	7
Лісова нориця (<i>Evotomys glareolus</i>) .	—	—	6	1	3	—	—	—	—	—	10
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	5	3	182	4	9	4	—	—	1	27	235
Лісова миша (<i>Silvimus sylvaticus</i>) .	17	1	588	36	134	23	11	—	—	31	841
Мала миша (<i>Microtus minutus</i>) . .	—	—	12	1	2	—	—	—	—	1	16
Миша (<i>Mus sp.</i>)	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1

№№ анализ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Разом	
Хом'ячок (Cricetulus migratorius)	—	—	42	4	7	3	2	1	—	14	73	Гризунів Rodentia 3719 = 99,6%
Ліскулька (Muscardinus avellanar.)	—	—	4	—	—	—	2	—	—	—	6	
Мала мідія (Sorex minutus)	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	Комахоїдів та хижаків Insectivora et Carnivora 5 = 0,15%
Мала білозубка (Crocidura suaveolens) .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Велика білозубка (Crocidura leucodon) .	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	
Ласка (Mustela nivalis)	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
Разом звірів	61	16	2077	350	951	114	40	5	1	109	3724	= 99,75%
Звичайний горобець (Passer domesticus) . . .	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	2	Passer горобець 2 = 0,05
Зяблик (Fringilla coelebs)	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
Інших пташок	—	—	2	—	2	—	1	—	—	1	6	Ін. пташок Aves 7 = 0,2%
Разом хребетних	61	16	2080	350	954	115	41	5	1	110	3733	

А. М. С. Р. Р.

1. Кодима. 8/VIII. 1928. I. П.

Руїни чинбарні, що за ними починаються поля. Одним боком чинбарня прилягає до містечка

Сич. 12 погадок.	звич. нориця 7	жаба-землянка 3
	хатня миша 2	
	лісова миша 2	

Разом звірів . 11
копр 1.

2. Кодима. 8/VIII. 1928. I. П.

Біля костьолу серед містечка. Поблизу за 2,5 км немає ні ставка, ні річки.

Сипуха 61 погадка.	звичайна нориця 25	мала мідія 1
	хатня миша 121	
	лісова миша 15	Разом звірів 175
	хом'ячок 10	
	мишівка 1	звичайний горобець 8
	велика білозубка 2	інших пташок 1

Разом птахів 9

РАЗОМ ПО А. М. С. Р. Р.

№№ аналіз	1	2	Разом	
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>)	7	25	32	Гризуні Rodentia 183 = 93%
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	2	121	123	
Лісова миша (<i>Silvimus sylvaticus</i>)	2	15	17	
Хом'ячок (<i>Cricetulus migratorius</i>)	—	10	10	
Мишівка (<i>Sicista nordmanni</i>)	—	1	1	
Велика білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>)	—	2	2	Комахоїди Insectivora 3 = 1,5%
Мала мідія (<i>Sorex thinitus</i>)	—	1	1	
Разом звірів	11	175	186	= 94,5%
Звич. горобець (<i>Passer domesticus</i>)	—	8	8	Птахів Aves 9 = 5%
Інших пташок	—	1	1	
Жаба-землянка (<i>Pelobates fuscus</i>)	1	—	1	Жаб. 1 = 0,5%
Разом хребетних	12	184	196	

КОЛ. ПЕРШОМАЙСЬКА ОКРУГА.

1. Криве Озеро. 11/VIII. 1928. I. П.

На дзвіниці церкви, що стоїть у базарній частині містечка. Від цієї церкви недалеко метрів за 150 тече річечка з нешироким берегом і за 0,5 км вливається до р. Кодими. За річкою йдуть поля. У двох інших церквах Кривого Озера погадок не знайдено.

Сипуха.	звичайна нориця	24	мала білозубка	2
43 погадки.	хатня миша	68	звич. вечерниця	1
	лісова миша	13		
	мала миша	1	Разом звірів	116
	хом'ячок	4		
	вел. білозубка	3	звич. горобець	14

2. Криве Озеро. 11/VIII. 1928. I. П.

Руїни горілчаного заводу; приблизно за 0,5 км од згаданої вище церкви.

Сич.	звич. нориця	7	мала білозубка	2
30 погадок.	хатня миша	17	Разом звірів	31
	хом'ячок	3		
	мишівка	2	жаба-землянка	4

геотруп 3.

3. Бобрик Любашівського р. 10/VIII. 1928. I. П.

На дзвіниці церкви, що стоїть серед села за 500 м од р. Кодими.

Сич	звич. нориця	2	звичайна мідія	1
10 погадок.	хатня миша	3	мал. рясоніжка	1
	лісова миша	1		
	ліс. чи пас. миша	1	Разом звірів	10
	мала миша	1		

4. Лиса Гора Благодацького р. 13/VIII. 1928. I. П.

На єврейському кладовищі в надгробках. Одним боком кладовище впирається в кручу над річкою Чорним Ташликом. Річка не широка і не робить заплавин. Навколо кладовища поля та людські оселі¹⁾.

¹⁾ Між кістками знайдено дзьоб сича. Крім того заїденого сича знайдено між гробками. У погадках є останки *Citellus suslicus*, це свідчить, що сичі ловлять ховрахів.

Сич.
57 погадок.

звичайна нориця 16
хатня миша 52
лісова миша 15
хом'як 1
хом'ячок 18
мишівка 11
краплистий ховрах 6

звич. горобець 3
інших пташок 2
Разом птахів 5
жаба-землянка 1

Разом звірів 119

вовчок 1, кукурудзяний жук 1.

5. Лиса гора Благадацького р. 13/VIII 1928. I. П.

На дзвіниці церкви, що стоїть серед села на правому березі р. Чорного Ташлика, До річки од церкви метрів 150. Річка не робить заплавин і на час мого перебування по декількох місяцях пересохла.

Десь так за 0,75 км од церкви починаються поля.

Сич.
291 погадка
(деформовані).

звичайна нориця 73
укр. чаг. нориця 1
хатня миша 152
лісова миша 45
ліс. чи пас. миша 2
мала миша 1
хом'ячок 34
мишівка 16
звичайна мідія 1

велика білозубка 5
мала білозубка 2
Разом звірів 332
звич. горобець 42
вівсянка 1
інших птахів 4

Разом птахів 47

Крім наведеного матеріалу, зібраного на дзвіниці, велика частина зосталася під помостом на дзвіниці. Усю просторинь між дошками помосту (20 см) заповнено сміттям, що в головній масі складене з останків погадок.

РАЗОМ ПО ПЕРШОМАЙСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№№ аналіз	1	2	3	4	5	Разом	
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>)	24	7	2	16	73	122	} Гризунів Rodentia 590 = 87%
Укр. чаг. нориця (<i>Pitymys ukrainicus</i>)	—	—	—	—	1	1	
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	68	17	3	52	152	292	
Лісова миша (<i>Sylvimus sylvaticus</i>)	13	—	1	15	45	74	
Ліс. чи пасис. миша (<i>Apodemus sp.</i>)	—	—	1	—	2	3	
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>)	1	—	1	—	1	3	
Хом'ячок (<i>Cricetulus migratorius</i>)	4	3	—	18	34	59	
Хом'як (<i>Cricetus cricetus</i>)	—	—	—	1	—	1	
Мишівка (<i>Sicista nordmanni</i>)	—	2	—	11	16	29	
Ховрах крапл. (<i>Citellus suslicus</i>)	—	—	—	6	—	6	
Звичайна мідія (<i>Sorex araneus</i>)	—	—	1	—	1	2	
Мала рясоніжка (<i>Neomys milleri</i>)	—	—	1	—	—	1	
Велика білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>)	3	—	—	—	5	8	
Мала білозубка (<i>Crocidura suaveolens</i>)	2	2	—	—	2	6	
Звич. вечерниця (<i>Nyctalus noctula</i>)	1	—	—	—	—	1	
Разом звірів	116	31	10	119	332	608	= 89,7%
Звич. горобець (<i>Passer domesticus</i>)	14	—	—	3	42	59	} Горобців Passer 59 = 8,7%
Вівсянка (<i>Emberiza sp.</i>)	—	—	—	—	1	1	
Інших птахів	—	—	—	2	4	6	} Ін. птахів Aves 7 = 1%
Жаба землянка (<i>Pelobates fuscus</i>)	—	4	—	1	—	5	
Разом хребетних	130	35	10	125	379	679	= 100%

КОЛ. ЗІНОВІВСЬКА ОКРУГА.

1. Мотронівка Знам'янського р. 15. VIII. 1928. I. П.

У вітряці за селом. За 0,25 км річка і її неширока пійма; на час збирання погадок річка пересохла в кількох місцях.

Сич. 7 погадок.	звичайна нориця 3 хатня миша 1 лісова миша 1 мала миша 1 звичайна мідія 1	звичайний горобець 1 зяблик 1 <hr/> Разом птахів 2
	Разом звірів 7	

2. Мотронівка Знам'янського р. 15. VIII. 1928. I. П.

В тім же вітряці.

Сипуха. 4 погадки.	звич. иориця 3 хатня миша 5 велика рясовіжка 1	велика білозубка 1 <hr/> Разом звірів 10
-----------------------	--	---

3. Донине-Кам'янка р. 15. VIII. 1928. I. П.

На горіщі у колишній панській економії. Навколо садки, невеликий парк і городи. Десь так за півкілометра поле, а з одного боку село. Так само за півкілометра йде досить широка (метрів 200) пійма озера Северинки.

Сипуха. 37 погадок	звичайна нориця 14 хатня миша 37 лісова миша 2 мала миша 1 хом'ячок 5 хом'як 1 мишівка 6	мала білозубка 1 звичайна вечерниця 2 <hr/> Разом звірів 69 звичайний горобець 1 <hr/> Разом птахів 1
-----------------------	--	---

4. Донине-Кам'янка Знам'янського р. 15. VIII. 1928. I. П.

На горіщі в хліві гр. Бондаренка; серед села. Метрів за 100 пійма і ставок по р. Северинці

Сич. 30 погадок.	звичайна нориця 11 хатня миша 15 лісова миша 3 хом'ячок 3	мишівка 1 <hr/> Разом звірів 33 жаба-землянка 2
	геотруп 5. кукурудзяний жук 1.	

5. Новомиргород. 18. VIII. 1928. I. П.

На дзвіниці церкви, що стоїть коло базарного майдану. Метрів за 200—500 (як у котрий бік) від церкви тече річка Вись з широкою піймою й великими масивами очерету. За піймою, що має завширшки до 500 м йдуть поля. У самому місті навколо церкви є садки й городи.

Сипуха. 450 погадок. Цілих по- гадок 50. Пересічно в од- ній погад. 2,3 хребетних.	звичайна нориця 332 водяний шур 19 хатня миша 451 лісова миша 74 мала миша 33 звичайний пацюк 2 хом'як 1 хом'ячок 14 мишівка 35 звичайна мідія 36 велика рясовіжка 19 велика білозубка 7 мала білозубка 9	звичайна вечерниця 1 звичайний нетопир 1 <hr/> Разом звірів 1034 звичайний горобець 114 ластівка 1 мухоловка 1 інших пташок 5 <hr/> Разом птахів 121 жаба-землянка 8
---	---	--

РАЗОМ ПО ЗІНОВІВСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№ № анализ.	1	2	3	4	5	Разом	
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>) .	3	3	14	11	332	363	Гризунів Rodentia 1074 = 83%
Водяний шур (<i>Arvicola amphibius</i>) .	—	—	—	—	19	19	
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	1	5	37	15	451	509	
Лісова миша (<i>Silvimus sylvaticus</i>) .	1	—	2	3	74	80	
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>)	1	—	1	—	33	35	
Звичайн. пацюк (<i>Rattus norvegicus</i>) .	—	—	—	—	2	2	
Хом'ячок (<i>Cricetulus migratorius</i>) . .	—	—	5	3	14	22	
Хом'як (<i>Cricetus cricetus</i>)	—	—	1	—	1	2	
Мишівка (<i>Sicista nordmanni</i>)	—	—	6	1	35	42	
Звич. мідія (<i>Sorex araneus</i>)	1	—	—	—	36	37	
Велика рясоніжка (<i>Neomys fodiens</i>) .	—	1	—	—	19	20	Комахоїдів Insectivora 79 = 6%
Велика білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>)	—	1	—	—	7	8	
Мала білозубка (<i>Crocidura suaveolens</i>)	—	—	1	—	9	10	
Звич. вечерниця (<i>Nyctalus noctula</i>) .	—	—	2	—	1	3	
Звичайн. нетопир (<i>Pipistr. pipistrellus</i>)	—	—	—	—	1	1	
Разом звірів	7	10	69	33	1034	1153	= 89%
Звичайн. горобець (<i>Passer domesticus</i>) .	1	—	—	—	114	115	Горобців Passer 116 = 10%
Польовий горобець (<i>Passer montanus</i>) .	—	—	1	—	—	1	
Ластівка (<i>Hirundo</i> sp.)	—	—	—	—	1	1	Інших птахів Aves 8 = 0,5%
Плиска (<i>Motacilla</i> sp.)	—	—	—	—	1	1	
Зяблик (<i>Fringilla coelebs</i>)	1	—	—	—	—	1	
Інших птахів	—	—	—	—	5	5	
Разом птахів	2	—	1	—	121	124	= 10,5%
Жаба землянка (<i>Pelobates fuscus</i>) . .	—	—	—	2	8	10	Жаб Р. і. 10 = 0,5%
Разом хребетних	9	10	70	35	1163	1287	= 100%

КОЛ. КРЕМЕНЧУЦЬКА ОКРУГА.

1. Алівка. 17. VIII. 1928. I. П.

На горищі в казармі біля залізничної станції,

Сич.	звич. нориця	1	геотруп	1
2 погадки.	хатня миша	1		
	Разом звірів . 2			

2. Бандурівка Олександрійського р. 16. VIII. 1928. I. П.

На горищі в школі.

Сич.	звич. нориця	8	хом'ячок	3
18 погадок.	хатня миша	5		
	лісова миша	2	Разом звірів	18
			звич. горобець	1

3. Ясенуватка Олександрійського р. 17. VIII. 1928 I. П.

У млині на полі.

Сич.	звич. нориця	10	звич. горобець	5
45 погадок.	хатня миша	14	пол. горобець	1
	лісова миша	7		
	хом'ячок	14	Разом птахів . 6	
	велика білозуб.	1		
	Разом звірів. 46			

РАЗОМ ПО КРЕМЕНЧУЦЬКІЙ ОКРУЗІ,

№ № аналіз.	1	2	3	Разом	
Звич. нориця (<i>Microtus arvalis</i>)	1	8	10	19	Гризунів Rodentia 65 = 89,1
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	1	5	14	20	
Лісова миша (<i>Silvimus sylvaticus</i>) . .	—	2	7	9	
Хом'ячок (<i>Cricetulus migratorius</i>) . .	—	3	14	17	
Велика білозубка (<i>Crocidura leucodon</i>).	—	—	1	1	Комахоїдів Insectivora 1 = 1,3% = 90,4%
Разом звірів	2	18	46	66	
Звичайний горобець (<i>Passer domesticus</i>)	—	1	5	6	Горобців Passer 7 = 9,6%
Польовий горобець (<i>Passer montanus</i>).	—	—	1	1	
Разом хребетних	2	19	52	73	= 100%

КОЛ. КРИВОРІЗЬКА ОКРУГА.

1. Ерастівка, Агротехнікум. 16. V. 1926. Б. І. Більський.

3 погадки.	хатня миша	2
	краплистий ховрах	2
	Разом звірів . 4	

2. Копальня Харіна Залізородного р. 31. X. 1926 В. Великий та Л. Бугайв.

Розруйнована будівля підйомної машини.

51 погадка.	звич. нориця 14	ласка (<i>Mustela sp.</i>) 1
	лісова миша 1	
	хом'ячок 5	Разом звірів . 51
	пацюк 1	
	крапл. ховрах 29	

3. Копальня Харіна Залізородного р. XI. 1926 Т. Г. Підоплічка.

Кар'єр скелі.

58 погадок.	звич. нориця 11	мишівка. 2
	хатня миша 20	мала білозубка 2
	лісова миша 5	
	хом'ячок 18	Разом звірів . 58

Крім того, в цих погадках було багато останків комах та ящірок.

РАЗОМ ПО КРИВОРІЗЬКІЙ ОКРУЗІ.

№ № аналіз.	1	2	3	Разом	
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>) .	—	14	11	25	Гризунів Rodentia 110 = 97,3%
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	2	—	20	22	
Лісова миша (<i>Silvimus sylvaticus</i>) . .	—	1	5	6	
Пацюк (<i>Rattus sp.</i>)	—	1	—	1	
Хом'ячок (<i>Cricetulus migratorius</i>) . .	—	5	18	23	
Мишівка (<i>Sicista nordmanni</i>)	—	—	2	2	Комахоїдів та хижаків Insectivora et Carnivora, 3 = 2,7%
Краплистий ховрах (<i>Citellus suslicus</i>).	2	29	—	31	
Мала білозубка (<i>Crocidura suaveolens</i>).	—	—	2	2	
Ласка (<i>Mustela sp.</i>)	—	1	—	1	
Разом звірів . .	4	51	58	113	= 100%

КОЛ. МИКОЛАЇВСЬКА ОКРУГА.

1. Антонівка Ново-Бузького р. 10. XI. 1926 Д. С. Білан.

Лісок „Грушківата“ у кам'яноломні.

Сич.	хатня миша 12
6 погадок.	мишівка 7

Разом звірів . 19

КОЛ. ХЕРСОНЬСЬКА ОКРУГА.

1. Вавилове Сігурівського р. 21. XI 1926. З. Степаненко.

В степу біля купини з бур'янів.

Степова сова. 1 погадка.	звич. нориця 3
Разом з погадкою знайдених останків якогось птаха.	хатня миша 1

Разом звірів . 4

2. Вавилове Снігурівського р. 21. X. 1926. 3. Степаненко.

В оселі агробази „Червоний Прапор“, під одинокою вакацією.

10 погадок. хатня миша 7 пташка 1
крапл. ховрах 1

Разом звірів . 8

геотруп 1, хлібова жужелиця 1.

РАЗОМ ПО ХЕРСОНСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№ № анализ.	1	2	Разом
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>) .	3	—	3
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	1	7	8
Краплистий ховрах (<i>Citellus suslicus</i>).	—	1	1
Разом звірів	4	8	12
Пташок	—	1	1
Разом хребетних	4	9	13

КОЛ. НИЖЕНСЬКА ОКРУГА.

1. Носівська С.-Г. Дослідна Станція. XI. 1926. О. Й. Петруха.

На горіші триповерхового будинку Станції. Навколо цього будинку, як і навколо інших будинків ростуть осоки, тополі, ялини та інші дерева. У садибі Станції є невеликий штучний парк площею десь так на 1 га з ялини, американського ясеня та інших дерев віком до 15-ти років. Уся садиба Станції становить близько 8 га. Поля дослід. Станції площею близько 70 га межують безпосередньо з селянськими полями. Великі села (Носівка та Володькова Дівича) на віддалі 8 км від садиби Станції, але по полю є окремі хутори, що один з них лежить км за 1,5 від Досл. Станції і має до 40 дворів; на віддалі 1—5 км розкидані по полю садиби окремих господарів (степові хутори). Ярів та провалів поблизу (радіус біля 10 км) немає. Великі болота є переважно поблизу великого лісу на північ, до якого близько 6 км. Але невеликий язик цього болота проходить повз Станцію на віддалі 0,75 км від будинку (дивись кількість *Soricidae*). Поблизу Станції проходить так само залізниця і великий шлях, пообсаджуваний деревами, переважно вербами до 0,75 м в діаметрі. Місцевість навколо майже рівна з невеликими балками, близько до поверхні ґрунтова вода¹⁾.

Цілих погадок 130, перес. в одній пог. 4,3 хребетні. Виміряно та зважено 85 погадок.

Вага.	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.
найб. . . . 8,1	58	34	24 1/2
серед. . . . 4,2	39	25	19
найм. . . . 1,5	22	18	14

Сипуха. 460 погадок.

звич. нориця	450	звич. мідниця	273
сибір. нориця	7	мала мідниця	26
водяний щур	4	вел. рясоніжка	22
лісова нориця	2	мала білозубка	36
хатня миша	772	вел. білозубка	1
лісова миша	162		
пасиста миша	15	Разом звірів. 1899	
мала миша	20	звич. горобець	8
миша	1	мухоловка	1
хом'ячок	54	ін. пташок	2
мишівка	54		
		Разом птахів	11
		жаба-землянка	71

вовчок 19; копр. 2; карабус 1; хрущ 2; геотруп 2.

¹⁾ Опис місцевости подав О. Й. Петруха.

2. Носівка 8. XI. 1927. О. Й. Петруха

На горищі Дослідної Станції, там де й попередні погадки.

Сипуха. 288 погадок. (деформовані)	звичайна нориця	348	мала мідія	9
	нориця	1	велика рясоніжка	25
	лісова нориця	2	мала білозубка	25
	водяний щур	1		
	хатня миша	422	Разом звірів.	1210
	лісова миша	76	звичайний горобець	6
	пасиста миша	9	інш. пташок	3
	мала миша	12		
	хом'ячок	58	Разом птахів	9
	хом'як	3	жаба-землянка	20
	мишівка	69		
	звичайна мідія	150		

вовчок 1; геотруп 1.

3. Господарство Дідове Новобасанського р. 8. VIII. 1927. (біля с. Піски) О. Й. Петруха.

У руїнах гуральні в лісі.

Сипуха 142 погадки.

Цілих погадок, які вимірено й зважено 50.

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.
найбільш.	7 гр.	56 мм.	32 мм.	33 мм.
середн.	4,2	38,6	25	17,5
найменш.	0,6	21	12	9

Пересічно в одній погадці 4,5 хребетних

звичайна нориця	204	вел. рясоніжка	6
укр. чаг. нориця	2	мала білозубка	9
лісова нориця	8	кріт	1
водяний щур	1		
хатня миша	100	Разом звірів.	635
лісова миша	29	звичайний горобець	1
пасиста миша	23	вівсянка	1
мала миша	10	ластівка	1
миша	7	інших птахів	3
хом'ячок	2		
мишівка	1	Разом птахів	6
звичайна мідія	218		
мала мідія	14		

4. Господарство Дідове Новобасанського р. X. 1926 (біля с. Піски) О. Й. Петруха.

На горищі в господарстві.

Сич. 9 погадок.	звичайна нориця	3	хом'ячок	
	хатня миша	1	Разом звірів	9
	лісова миша	4	звичайний горобець	1

5. Майнівський С.-Г. Технікум, 11. V. 1926 І. П.

Під ялинами біля Технікума. Поблизу с. Майнівка, широкі поля, лука й широка дорога, обсажена деревами. Насадження з дерев утворюють разом лісову площу на кілька га.

С'ова. [531 погадка. Цілих погад. 47, пересічно в одній погад. 2,2 хре- бетних.	звичайна нориця	873	велика рясоніжка	4
	сибірська нориця	3	мала білозубка	1
	укр. чагар. нориця	3	Разом звірів	1147
	лісова нориця	3	звичайн. горобець	5
	хатня миша	126	польовий горобець	3
	лісова миша	49	звичайна вівсянка	7
	пасиста миша	5	снігур	1
	мала миша	11	інших пташок	5
	миша	5	Разом птахів	21
	хом'ячок	8	жаба-землянка	1
	мишівка	3		
	звичайна мідія	50		
	мала мідія	3		

РАЗОМ ПО НИЖЕНСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№ № а н а л і з.	1	2	3	4	5	Разом	
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>).	450	348	204	3	873	1878	Гризунів Rodentia 4026 = 80%
Сибірська нориця (<i>Microtus oesonotus</i>)	7	—	—	—	3	10	
Укр. чагар. нориця (<i>Pitymys ukrainicus</i>)	—	—	2	—	2	4	
Водяний шур (<i>Arvicola amphibius</i>)	4	1	1	—	—	6	
Лісова нориця (<i>Evotomys glareolus</i>)	2	2	8	—	3	15	
Нориця (<i>Microtus sp.</i>)	—	1	—	—	—	1	
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	772	422	100	1	126	1421	
Лісова миша (<i>Silvimus sylvaticus</i>)	162	76	29	4	49	320	
Пасиста миша (<i>Apodemus agrarius</i>)	15	9	23	—	5	52	
Мала миша (<i>Microtus minutus</i>)	20	12	10	—	11	53	
Миша (<i>Mus sp.</i>)	1	—	7	—	5	13	
Хом'ячок (<i>Cricetulus migratorius</i>)	54	58	2	1	8	123	
Хом'як (<i>Cricetus cricetus</i>)	—	3	—	—	—	3	
Мишівка (<i>Sicista nordmanni</i>)	54	69	1	—	3	127	
Звичайна мідія (<i>Sorex araneus</i>)	273	150	218	—	50	691	
Мала мідія (<i>Sorex minutus</i>)	26	9	14	—	3	52	
Велика рясоніжка (<i>Neomys fodiens</i>)	22	25	6	—	4	57	
Мала білозубка (<i>Crocidura suaveolens</i>).	36	25	9	—	2	72	
Велика білозубка <i>Crocidura leucodon</i> .	1	—	—	—	—	1	
Кріт (<i>Talpa europaea</i>)	—	—	1	—	—	1	
Разом звірів	1899	1210	635	9	1147	4900	= 97%
Звичайний горобець (<i>Passer domesticus</i>)	8	6	1	1	5	21	Горобців Passer 24 = 0,5%
Польовий горобець (<i>Passer montanus</i>).	—	—	—	—	3	3	
Мухоловка (<i>Muscicapa sp.</i>)	1	—	—	—	—	1	
Вівсянка (<i>Emberiza sp.</i>)	—	—	1	—	7	8	Інших пта- хів Aves 24 = 0,5%
Інших пташок	2	3	3	—	5	13	
Ластівка (<i>Hirundo sp.</i>)	—	—	1	—	—	1	
Снігур (<i>Pyrhula pyrrhulla</i>)	—	—	—	—	1	1	
Разом птахів	11	9	6	1	21	48	= 1%
Жаба-землянка (<i>Pelobates fuscus</i>)	71	20	—	—	1	92	Жаб Pelob. fusc. 92 = 2%
Разом хребетних	1981	1239	641	10	1169	5040	= 100%

КОЛ. ГЛУХІВСЬКА ОКРУГА

1. Кубарів Глухівського р. 16. VII. 1926 I. П.

Соснове насадження років 20-ти. До насадження з сходу прилягає широка лука пійма р. Єсмані з північного боку поля *к.м* на 1,5, а там знову невеличкий ліс і с. Вікторів. Ще далі ліс і поле в перемиж. З південно-західного боку ліс „Іванче“ та „Чагле“, за яким знову широке поле. Дуже характерне для цього насадження те, що в межиряддях численні купини чорних лучних мурашок. (*Lasius niger*) до 0,75 *м* заввишки, які містяться на голій землі або виглядаючи з високої трави, надають певного кольориту картині в глибині насадження.

Вухата сова.	звичайна нориця	18	мала мідця	1
16 погадок.	сибірська нориця	4	мала білозубка	1
	нориця	1		
	лісова миша	3		
	мала миша	2		
	хом'ячок	1		
			Разом звірів	31
			дрібних птахів	4

2. х. Кубарів Глухівського р. 25. VII. 1927. I. П.

В тій самій посадці.

Вухата сова	звичайна нориця	8	мала миша	1
17 погадок.	сибірська нориця	2	хом'ячок	4
	водяний щур	2		
	хатня миша	2		
	лісова миша	3		
	пасиста миша	1		
			Разом звірів	23
			пташок	1
			хрущ	1

3. Вікторів Глухівського р. 26. VII. 1927 I. П.

У густому непролазному ялиновому насадженні років 15-ти. Насадження таке густе, що пробиратися поміж рядами можна було тільки поповзом на череві. З обох боків насадження, що міститься серед невеликого лісу в яру, поля. Кілометрів за 1,5 на південь те насадження, що в ньому зібрано погадки попередніх двох аналізів, а ці останні погадки є тільки частина тої великої кількості, що подається в цій аналізі: сова, очевидно, робила невеликі екскурси в суміжні посадки, хоч постійно перебувала в ялиновому насадженні. Тому, що ялинове насадження міститься на схилі, то вода змиває все з межиряддів після великих дощів і на весні. Тому погадки, подані в цій аналізі, належать зимі й літу 1927 р., тим більше, що серед них багато зовсім свіжих. Погадки 1926 р., якщо вони й були в цьому насадженні, не могли зостатися на другий рік. За головну станцію постачання для сови були яріві поля, розкидані на північному схилі яру і далі на рівнині біля насадження. Така багатенька станція, як лука в погадках майже не репрезентована, хоч міститься від насадження за півкілометра. З цього погляду дана аналіза цікава бо показує, що сова на невелику віддаль літає.

Вухата сова.

Цілих погадок проаналізовано 88. Виміряно і зважено 80.

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.
найбільш.	5,6	70	25	19,7
середн.	1,96	33	18,3	16,
найменш.	0,9	17	13,7	7,3

Пересічно в одній погадці 1,8 хребетних.

звичайна нориця	353	мала миша	3
сибірська нориця	20	миша	2
нориця	4	хом'ячок	36
укр. чагар. нориця	1	звичайна мідця	4
лісова нориця	13		
хатня миша	63		
лісова миша	24		
пасиста миша	3		
		Разом звірів	526
		пташок	2

4. Вікторів Глухівського р. 30. IV. 1929. I. П.

У тому самому густому ялиновому насадженні. Багато погадок змила вода й завалив сніг, що ще не розтав.

Вухата сова.	звичайна нориця	48	пасиста миша	1
33 погадки.	сибірська нориця	2	хом'ячок	3
	лісова нориця	1		
	хатня миша	2		
	лісова миша	1		
			Разом звірів	58
			пташок	1

5. Вікторів Глухівського р. 30. IV. 1929. I. П.

У проваллі біля конурки в стіні, де живе сич. Провалля поблизу (за 0,5 км) од згаданого вище ялинового насадження.

Сич. звичайна нориця 4
6 погадок. хатня миша 2

Разом звірів 6

6. Кубарів Глухівського р. I. V. 1929. Н. П. Ремньова.

2 погадки. звичайна нориця 1 водяний щур 1

Разом звірів 2

РАЗОМ ПО ГЛУХІВСЬКІЙ ОКРУЗІ.

№№ аналіз	1	2	3	4	5	6	Разом	
Звичайна нориця (<i>Microtus arvalis</i>) .	18	8	353	48	4	1	432	} Гризунів Rodentia 640 = 97,8%
Сибірська нориця (<i>Microtus oeconomus</i>)	4	2	20	2	—	—	28	
Нориця (<i>Microtus sp.</i>)	1	—	4	—	—	—	5	
Укр. чаг. нориця (<i>Pitymys ukrainicus</i>)	—	—	1	—	—	—	1	
Лісова нориця (<i>Eutamias glareolus</i>) .	—	—	13	1	—	—	14	
Водяний щур (<i>Arvicola amphibius</i>) . .	—	2	—	—	—	1	3	
Хатня миша (<i>Mus musculus</i>)	—	2	63	2	2	—	69	
Лісова миша (<i>Silvymus sylvaticus</i>) .	3	3	24	1	—	—	31	
Пасиста миша (<i>Apodemus agrarius</i>) .	—	1	3	1	—	—	5	
Мала миша (<i>Micromys minutus</i>) . . .	2	1	3	—	—	—	6	
Миша (<i>Mus sp.</i>)	—	—	2	—	—	—	2	
Хом'ячок (<i>Cricetulus migratorius</i>) . .	1	4	36	3	—	—	44	
Звичайна мідія (<i>Sorex araneus</i>) . .	—	—	4	—	—	—	4	
Мала мідія (<i>Sorex minutus</i>)	1	—	—	—	—	—	1	
Мала білозубка (<i>Crocidura suaveolens</i>).	1	—	—	—	—	—	1	
Разом звірів . .	31	23	526	58	6	2	646	= 98,8%
Пташок	4	1	2	1	—	—	8	Птахів Aves 8 = 1,2%
Разом хребетних .	35	24	528	59	6	2	654	= 100%

КОЛ. ЛУБЕНЬСЬКА ОКРУГА.

1. Кол. Мгарський монастир поблизу Лубень. 20. X. 1926. Е. М. Китицин.

На зруйнованому горіші зимової монастирської церкви. Навколо церкви й усіх монастирських садіб ростуть дерева. Зараз біля монастиря на північ і захід іде ліс, що останніми роками навколо монастиря значною мірою вирубаний. Переважає в лісі дуб, граб, берест, клен та інші листяні породи. Десь так за 0,5 км од монастиря с. Мгар. За 1 км на південь від монастиря тече річка Сула, з обох її боків лежать широкі луки, що їх по весні і здебільшого заливляє вода, а подекуди також болот з вільховими та осиковими гайками.

Місцевість дуже нерівна з великими балками, ярами та проваллями, по яких ростуть дерева. Сам монастир стоїть на високій горі *км* за 4 від м. Лубень. При самому монастирі трапляються дерева дуже старі з дуплами. В околишніх лісах є невеликі озера. Можна так само відзначити великі колонії сірих чапель у лісі недалеко від монастиря та багато вужів.

Лісова сова. (*Syrnium aluco*)¹⁾

42 погадки.

Цілих погадок, зважених і вимірених 5. Пересічно в одній погадці 2,8 хребетних.

	Вага	Довжина	Більш. діам.	Менш. діам.
найбільш.	4,4	48	22	20
середн.	3,4	41	21	17,6
найменш.	2,3	31	19	16
звичайна нориця	8		кріт	1
сибірська нориця	1		звичайна вечерниця	1
водяний шур	1		двобарвний кажан	1
лісова нориця	2		вухан	1
хатня миша	5		інші кажани	1
лісова миша	11			
пасиста миша	3		Разом звірів .	49
мала миша	5			
миша	1		жаба-землянка (<i>Pelobates fus-</i>	
пацюк	5		<i>cus</i>)	70
хом'ячок	2			

Примітка. Крім перерахованих хребетних половину маси в погадках становили жуки геотрупи, хрущі та інші. Між погадками були так само останки вужа (*Natrix natrix*), що його сова очевидно теж з'їла, але в самих погадках останків вужа не знайдено.

КОЛ. ПОЛТАВСЬКА ОКРУГА.

1. Диканька. 26. IV. 1926. О. І. Петренко.

Під соснами на сосновій фермі. Сосни насаджені. Ліси з дуба, клена, ясена; рідко тріпляються липи. Метрів за 80 од сосон ставок.

Сова.	звичайна нориця	47	мала миша	1
108 погадок.	лісова нориця	8	хом'ячок	16
	укр. чаг. нориця	1	мала білозубка	1
	степовий лемінг	14		
	хатня миша	11	Разом звірів .	150
	лісова миша	47		
	пасиста миша	4	дрібних птахів	4

КОЛ. КУП'ЯНСЬКА ОКРУГА.

1. Кремінна. Лісова дача „Нефірові Бірки“. 14. XII. 1926. В. Шаблювський.

Під сосною — років 50-ти. Бір сухий. Грунт-пісок. Підросту немає. Покрив дуже бідний — денеді поодинокі колосківці.

Сова.	звичайна нориця	7	хом'ячок	2
13 погадок.	водяний шур	1		
	хатня миша	9	Разом звірів .	21
	мала миша	1		
	миша	1	пташка	1

КОЛ. ПАВЛОГРАДСЬКА ОКРУГА.

1. Синельникове. IX. 1926. Г. О. Авраменко.

Біля зруйнованого кам'яного будинку.

46 погадок.	звичайна нориця	4	мишівка	1
	хатня миша	39		
	лісова миша	1	Разом звірів .	46
	хом'ячок	1		

Крім того, багато останків комах та ящірок.

¹⁾ Визначив по пір'ї проф. В. М. Артоболевський.

КОЛ. СТАЛІНСЬКА ОКРУГА.

1. Хут. Андрієвський Новоселівської сільради Старо-Бешівського р. І. V. 1927. Е. А. Писанець

Біля старого вітряка та в інших місцях.

Сич. 30 погадок.	звичайна нориця 1 нориця (не визн.) 2 хатня миша 27 лісова миша 2	хом'ячок 4 Разом звірів 36
---------------------	--	---

КОЛ. МЕЛІТОПІЛЬСКА ОКРУГА.

1. Чаплі (Асканія Нова) Державний Степовий Заповідник 1927—1928 р. О. О. Шуммер.

Погадки зібрані 15—16. II. 1928 після розтавання снігу під густою групою туй і під соснами. В туях днювали болотяні (*Asio accipitrinus*) та вухаті (*Asio otus*) сови, на соснах ночували зімняки (*Archibuteo lagopus*).

Болотяна та вухата сови	звичайна норця 232 гуртова нориця 933 ¹⁾ укр. чаг. нориця 1 хатня миша 29 лісова миша 5 хом'ячок 27 мишівка 2 мала білозубка 8	велика білозубка 6 Разом звірів. 1243 великих жайворонків 1 малих жайворонків 23 вівсянка 6 інших птахів 8 Разом птахів 37
----------------------------	--	--

¹⁾ Розрізнити звичайну норицю (*Microtus arvalis*) від гуртової (*M. socialis*) за фрагментами черепа не завжди було можна. Гому взято було 242 черепи звичайної нориці з с. Стрільників Тульч. окр. і з них виявилось 200 черепів типових для звичайної нориці (гребінь на лобових кістках у старих особин) і 42 черепи схожі на гуртову норицю (молоді звичайні нориці). Отож взявши черепи нориць з Чаплів і відкинувши від черепів без гребеня на лобових кістках $\frac{1}{8}$ їх всього числа (яке додане до числа звичайної нориці) ми й одержали число гуртової нориці.